

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | Š o k i s

2

Pokalbis su kompozitore Loreta Narvilaite

3

Muzikiniai tiltai tarp Rytų ir Vakarų

5

Laiškai apie teatrą

Genadijus Žukovskis balete „Arlekino milijonai“

M. ALEKSOS NUOTR.

Baleto primarijus Genadijus Žukovskis

8

Karolinos Ūlos Valentaitės paroda „Gyslos“

12

Nauji filmai – „Archyvų detektyvas“

Apie matymą

Povilo Ričardo Vaitiekūno paroda „Ūlos g. 19, Mardasavas“ galerijoje „Kairė–dešinė“

Povilas Ričardas Vaitiekūnas, „Ūlos g. 19, Mardasavas“, parodos fragmentas. 2025 m.

I. JUODYTĖS / VGMC NUOTR.

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Menas yra našlaičių, įsimylėlių ir vienišųjų žemė. Dar ko nors netekusių, stokojančių, neturinčių kur dėtis, nežinia ko ieškančių, susimąčiusių. Mene laisvai gali rasti atsarginį tėvą ar motiną, jei tikrieji užimti ar jų nebėra, o gal niekada ir nebuvo. Ten pilna sesių, brolių, gerų draugų, mylimųjų, priešų irgi galima rasti be vargo. Nesvarbu, ar kuri meną, ar jį tik žiūri / klausai / skaitai, ateiti gali visi. Ką nors pasiimti, kažką palikti.

Tai paralelinis vaizduotės pasaulis, labai glaudžiai ir jautriai susipinantis su tuo, ką vadiname tikrove. Tos dvi plotmės viena kitą veikia. Mene kartais geriau matyti ateitis (ir tikrovė), kartais – praeitis, geriausiais atvejais – ryšiai, sluoksniai, paradoksai. Visa tai, kam atskleisti prireikia transformuoto laiko

apimties, nepasiekiamų taškų sujungimo, ir taip toliau, ir panašiai. O iš šono pažiūrėjus į tikrus kūrinius, kartais atrodo: juk nieko čia rimto, labai lengva padaryti.

Vilniaus grafikos meno centro galerijoje „Kairė–dešinė“ veikiančioje Povilo Ričardo Vaitiekūno parodoje „Ūlos g. 19, Mardasavas“ (kuratorius Jonas Vaitiekūnas) 1979–2023 m. laikotarpiu kurti objektai kaip tik tokie ir yra – labai paprasti. Kelios lentos, pjūklas, dar pora geležėlių. O etiketė sako: „Sargybinis“. Įremtos trys lentos – „Benosė“. Dukra džiaugiasi: „čia jau kaip mūsų su tėčiu projektai“, kai svarbiausia pabandyt įrankį naudoti.

Bet jau nieko nebegali padaryti, praregėjimas prasidėjo. Matai ir benosį, ir sargybinį, ir dailininką (Adomą Galdiką), užsivožusį didelę juodą beretę, kampuoatą Eimunto Nekrošiaus galvą, debesį-kaukolę, nosį, kuri tik ką tebuvo varžtelis.

Kaip gyvus matai margus, žaižaruojančius upelių dugnus penkiuose dažais pateptuose medžio stačiakampiuose. Čia mano žvejas irgi praregėjo. Dėlinis, Skroblus, Ūla, Grūda, Ožnugaris taip ir atrodo, liudijo jis. Vertikalūs darbai staigiai nusidriekė į vingius, su visomis pušimis aplinkui ir tarp jų nardančiais paukščiais. Nušvito veidas, pagreitėjo judesiai. Mačiau, kad jis mato. Nuo dabar ir visa kita.

Labai greitai išaiškėjo, kad Povilas Ričardas Vaitiekūnas moko matyti. Labai romiai, lėtai, kantriai. Neperkrauna detalėmis. Pasitiki žiūrėtojais. Lyg geras tėvas leidžia patiems susigaudyti ir patirti džiaugsmo. Ir viso kito. Kas dažniausiai eina kartu.

Dešinėje salėje – tik keturi tapybos darbai ir drovi, kampe sustatyta stiklainių rikiuotė. Už stiklo

NUKELTA Į 10 PSL.

Atsiduoti kūrybos šauksmui

Pokalbis su kompozitore Loreta Narvilaite

Kaip tik penktadienį, kai pasirodo „Septynios meno dienos“, kovo 7-ąją, bus iškilmingai įteikiamos Vyriausybės kultūros ir meno premijos. Tarp laureatų – kompozitorė Loreta Narvilaitė, šiemet rudenį pažymėianti gražią sukaktį. Žinant jos muziką, su šia poetiško skambesio kūrėja, ko gero, smagiausia pabėgti nuo slegiančių nūdienos aktualijų bei kontekstų ir panirti vien į kūrybos pasaulius – ten, kur mūsų stiprybė, amžinai gyvybingos idėjos ir žmogiškasis atsivėrimas byloja vien muzikos garsais.

Kalbinat kūrėją visada įdomu sužinoti, kaip jis pats suvokia savo kūrybos idėjų, koncepcijos, braižo ir t. t. kaitą. Jūs, pradėjusi nuo racionalumo, pasireiškusio ankstyvojoje kūryboje, ir „skambančios matematikos“, dabar rašote ryškiai neoromantinės ekspresijos, emocijų kupiną „būsenų muziką“. Ar iš tiesų yra įvykęs idėjinis posūkis, jau kitokios žinios transliavimas?

Apibūdinimas „skambanti matematika“ gal tikėtų studijų Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje metais ir iškart po jų sukurtiems kūriniais („Praeinanti nata“ styginių orkestrui, „Nona“ vargonams, „Con variationi“ varinių pučiamųjų kvintetui). Taip tuometę mano kūrybos stilistiką įvardijo kažkuris muzikologas (-ė). Posūkis į „būsenų muziką“ (čia jau pačios sugalvotas terminas) įvyko maždaug 2000-aisiais su kūriniais „Šauksmas – Šviesa“ dviem trimitams ir dviem fortepijonams bei „Siena“ styginių kvartetui. Tarp jų įsiterpė „Atviras miestas“ simfoniniam orkestrui ir „Ryto rasa krito“ kameriniam ansambliui, kurie ženklino naujų kūrybinių krypčių pradžias.

Sakyčiau, kad „būsenų muzikoje“ esu užsibuvusi ilgiausiai. Tai liudija „Tavo blakstienos paliečia mano prisiminimų lūpas“ obojui solo, „Kai liepto nebus, pereisiu upę“ fortepioniniam trio, „Liūdesio sodai“ mušamųjų trio, „Lakštingalos lietuje“ fleitai ir arfai (pirminė versija buvo fleitai ir mušamiesiems), „Lietus lyja toli nuo mūsų“ kameriniam ansambliui ir keli kiti opusai. Juos kuriu tarsi muzikinius emocijų, nuotaikų peizažus su išylančiomis ryškiomis neoromantizmo ir postminimalizmo salelėmis. Rašydama muziką daug pasikliaunu intuicija, minčių linijas ir kulminacijas savo partitūrose dėstau pasitikėdama nuojauta, nors mano siekiamybė yra racionalių ir intuityvių komponavimo metodų sintezė. Dažnai į savo kūrybą mėginu pažvelgti iš šalies, muzikologo ar klausytojo žvilgsniu, juolab kad tenka rašyti kūriniių anotacijas ar atskatinėti į interviu klausimus.

Poreikis kurti muziką slypi asmenybės viduje, ir turi atsiduoti tam šauksmui. Todėl rašau, taip

išreikšdama save. Tada atsiranda gyvenimo ir kūrybos pilnatvė. Mano kūryboje daug emocijų, asmeninio išsiskyrimo, bet ji pozityvi ir gana energinga. Muzikos garsais siekiu bendrauti su Lietuva ir pasauliu, nes manau, kad mano mintis jie perteikia kur kas tiksliau nei žodžiai.

Dabar sparčiai progresuojantį vizualumo dėmenį muzikoje galima suvokti ir kaip tiesioginį, tarpdisciplininį reiškinį, ir kaip grynosios muzikos viziją, tariamą vaizdinį, fantazijos kuriamą paveikslą, svajonę. Prie tokios kūrinio recepcijos dažniausiai prisideda pavadinimas. Man jūsų kūriniių pavadinimai savaime yra menas, jie itin poetiški, metaforiški, tą byloja ir jūsų paminėti kūriniai. Kas lemia tokį pasirinkimą?

Manau, kad kūrinio pavadinimas gali padėti atlikėjui ir klausytojui atkakinti tą žinutę, kurią kūrėjas užkoduoja partitūros natų raštuose. Muzikos garsais aš siekiu komunkuoti, o ne rašyti šiaip sau. Poetiškai, metaforiškai kūriniių pavadinimai yra vienas iš galimų kodų, nukeliančių į vaizdinių pasaulį, išlaisvinančių fantaziją, padedančių atlikėjo interpretacijai ir klausytojo suvokimui.

Ar pavadinimas gimsta pirmiausia, ar tai jau sukurto kūrinio paslaptiškai patrauklus „viršelis“?

Dažniausiai galutinis pavadinimo variantas susiformuoja pabaigus kūrinį, nors yra buvę ir atvirkščiai. Tarkim, jau minėto opuso „Šauksmas – Šviesa“ pavadinime, kuris kilo pačioje kūrybinio proceso pradžioje, buvo užkoduota tiek kūrinio emocija, tiek forma. *Šauksmas*, išreikštas aukštu trimitų diapazonu, į viršų kylančiomis melodinėmis intonacijomis bei akcentuota ritmika, pasiekęs kraštutinį įtampos tašką šimtajame kūrinio takte virsta *Šviesa*. Ji išsilieja žemyn krantinčiomis mažorinių akordų kaskadomis, diezinių ir bemolinių tonacijų atspalvių žaismu.

Panašiai buvo su kompozicija styginių orkestrui „Į krantą jūra krenta“. Priėmusi šį Vilniaus festivalio kūrybinį iššūkį ieškojau meninių sprendimų. Mintyse vis skambėjo pirmosios Antano A. Jonyno eilėraščio eilutės, pasufleravusios ne tik pavadinimą, bet ir muzikinės dramaturgijos idėją: „Į krantą jūra krenta, o krantai / Ją pasitinka, neramiai sustingę.“ Jūra – tai judėjimas, energija, krantas – statika. Jūra – galinga jėga, ji keičia krantą, plauna kopas. Rašant kūrinį dažnai iškildavo vaizdinys – Orlando Kepurės skardis, nuolat ardomas bangų mūšos.

Tenka pripažinti, kad labai dažnai kūriniių pavadinimams pasirenku poezijos eilutes. Pavyzdžiui, kita eilutė iš to paties Jonyno eilėraščio „nubyrėjo“ į kompozicijos arfai ir orkestrui „Skambesys bangų sutampa su dangum“ pavadinimą. Kūrinio „Tavo blakstienos paliečia mano prisiminimų lūpas“ pavadinimui panaudojau Algimanto Mackaus eilėraščio „Miestas“ eilutę, o fortepijoniniam trio sukurta kompoziciją „Kai liepto nebus, pereisiu upę“ pavadinau pagal Sigito Parulskio eilėraščių. Trombonui ir mušamiesiems parašyto opuso „Žaibai ir vėjai (Pamačius vakarą dangaus dugne)“ pavadinimą kūrybinio darbo pabaigoje pasufleravo Henriko Radausko eilės. Kūrinys „Lakštingalos lietuje“ pavadintas pagal XII a. japonų poeto Sāigio eilėraščių.

Beje, pavadinimus įkvėpia ne tik poezija. Štai kūrinys „Lietus lyja toli nuo mūsų“ kameriniam ansambliui pavadintas pagal austrų dailininko, architekto ir skulptoriaus Friedensreicho Hundertwasserio paveikslą „The Rain Falls Far From Us“. O „Mano erdvės aplenkia industrijos liūdesio miestus“, skirto fortepioniniam trio ir styginių orkestrui, pavadinimui „pasiskolinai“ ir truputį pakeičiau eilutę iš Andriaus Mamontovo dainos.

Muzikologė Eglė Gudžinskaitė kažkada pastebėjo, kad „metaforiški, poetiškai skambūs arba filosofišcai painūs“ mano kūriniių pavadinimai nejučia tampa mano kūrybos skiriamuoju ženklu. Todėl nerasdama tinkamo poetinio atitiktens kartais pati juos sukuriu. Pavyzdžiui, „Banga palydi paukščio skrydį“ smuikui solo, „Pamatyk jūrą toluoje“ fortepioniniam trio, „Artimos tolumos“ ar naujausi opusai: smuikui ir styginių orkestrui parašytas „Kur veda kopų kelias“ bei kameriniam ansambliui sukurta „Pėdos, smiltys, vėjas – čia buvai atėjęs“.

Ar jūsų kūrybos inspiracijos labiau susijusios su miestu, ar su gamta? O gal tą idėjų, jausmų ar fizinių objektų pasaulį kaip bendras vardiklis sieja Klaipėda, kur gyvenate, pajūris?

Kūrybos inspiracijos ir temos natūraliai kyla iš mano klaipėdietiškos tapatybės, kuri siejasi su gyvenimu mieste ant jūros kranto. Skambančio miesto motyvai ėmė belstis į mano kūriniių partitūras netrukus po studijų LMTA. Baigdama asistentūrą-stažuotę parašiau minėtą „Atvirą miestą“. Kūrinio anotacijoje teigiama, kad aš, kaip ir garsusis niujorkietis Stevas Reichas, atvirai išpažįstu meilę šiuolaikiniam miestui, jo svaiginančiam gyvenimo tempui ir išoriniam margumui. Kompozicijoje panaudojau Mikalojaus Konstantino Čiurlionio fortepijoninio preliudo, op. 7 Nr. 4, temą, kurią

išskaidžiau keletu garsų segmentais. Miesto tema netrukus rado atgarsį ir kompozicijoje obojui bei kameriniam orkestrui „Pragydo vėjas“. Beje, jo pavadinimui ir epigrafui pasirinkau Sigito Gedos eilėraščių, kuriame netikėtų prasmų perkeitimu „kubistinėje“ daugiabučio erdvėje atsiveria amžinybės dimensija.

Miestas pamažu tapo vienu esminių, vyraujančių mano kūrybos simbolių – amžinybės, gyvenimo metafora. „Miesto labirintą“ sopranoi, skaitovui ir simfoniniam orkestrui man užsakė aktualiosios muzikos festivalis „Gaida“. Šio kūrinio idėja grįsta dviejų lietuvių autorių tekstais miesto tema. „Vieno daug keliavusio žmogaus aš kartą paklausiau: „Kurie miestai yra didžiausi?“ Jis man atsakė: „Miestai, sutikti vaikystėje“ (Algimantas Mackus); „Per šimtmečių šimtmečius miestas darėsi vis tobulesnis labirintas, kad žmogus pats su savimi nebesutiktų. [...] Kas išdrįs pasitraukti į mišką, tyrus, dykumą, kalnus, uoloje iškaltą atsiskyrėlio buveinę?“ (Jurga Ivanauskaitė). Šių autorių tekstai rečituojami arba dainuojami dinamiškos simfoninio orkestro skambesio erdvės fone. Garsais tapomas postminimalistinis, urbanistinis peizažas, pagrįstas įvairaus intensyvumo orkestrinių spalvų „blokų“ kaita.

„Miestas kaip meno kūrinys“ aktorui, vokaliniam ansambliui ir kameriniam orkestrui – tai kompozicija, sukurta pagal Klaipėdoje gimusio filosofo, pedagogo, politiko, šviesaus atminimo Leonido Donskio tekstą. Jo teigimu, „miestas yra vieta, fiziškai pritaikyta kolektyviniam gyvenimui, ir kartu simbolis tų kolektyvinių tikslų ir bendrumų, kurie atsiranda tokio- mis palankiomis sąlygomis. Kartu su pačia kalba jis lieka didžiausiu žmogaus meno kūrinium.“

Kita man svarbi tema ir įkvėpimo šaltinis yra jūra. Tai atspindi tiek su ja susiję kūriniių pavadinimai („Banga palydi paukščio skrydį“, „Pamatyk jūrą toluoje“, „Į krantą jūra krenta“, „Skambesys bangų sutampa su dangum“, „Saulėlydžio jūros daina“), tiek dažnai banguojanti muzikos tėkmė.

Miesto ir jūros temas reflektavo didžiausi apimties ir atlikėjų sudėties aspektais pastarųjų metų kūrybiniai darbai – operos. Pirmiausia buvau įtraukta į operos triptiko „Neringa“ kūrėjų komandą. Man, klaipėdiete, gyvenančiai Neringos pašonėje, šis kraštas yra labai artimas. Iš pradžių buvo neramu, kaip trys operos triptiko dalys – „Jūra“ (ją rašė Vaida Striaupaitė-Beinarienė), „Kopos“ (ją rašiau aš) ir „Pušys“ (ją kūrė Algirdas Martinaitis) – stilistiškai susijungs ir derės tarpusavyje. Nors mes visiškai nesitarėme, operos triptiko dalys sklandžiai susijungė į visumą. Po

Loreta Narvilaitė „Gaidos“ festivalyje. 2024 m.

R. BUDRIŪNO NUOTR.

to Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras man patikėjo parašyti muziką pirmajam istorijų operos „Klaipėda“ veiksmui. Dalyvavimas šiame projekte man buvo ištis ypatingas, nes istorinę Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos 100-mečio sukaktį galėjau įamžinti kūrybos garsais. Operos libretą sukurė Arvydas Juozaitis, o muziką kitiems veiksmams rašė skirtingo kūrybinio braižo kolegos Vladimiras Konstantinovas, Donatas Bielkauskas ir Kristijonas Lučinskas.

Koks yra istorinis jūsų pačios ryšys su Klaipėda?

Klaipėdos miesto ir krašto praeitis man labai svarbi. Beveik visi mes ar mūsų vyresnės kartos giminės čia esame atvykėliai. Mano seneliai (iš mamos pusės) į Klaipėdą atvyko apie 1946-uosius iš Tauragės, bėgdami nuo trėmimo. Tad man labai įdomu pažinti tą miestą, kuris buvo iki tol, XX a. pradžioje, kuriame gyveno ir aktyviai veikė garsios Lietuvos kultūros asmenybės. 1923 metai Klaipėdos kraštui buvo labai reikšmingi. Tada Stasys Šimkus Klaipėdoje įkūrė konservatoriją, kurioje, beje, prieš 45 metus prasidėjo mano kelias į kompoziciją.

Subtilaus ir sielos stygas užgaunančio skambesio yra jūsų „Artimos tolumos“ (Thomo Manno festivalio Nidoje užsakymu), kurios, kaip sakėte, gimė „vaikščiojant Mažosios Lietuvos pakrantėmis ir sutikus, žinoma, mintyse, įžymias šio krašto asmenybes“. Kokias asmenybes „sutinkate“ kurdama savo muziką? Kokie jų atgarsiai ar citatos įsipina į jūsų kūriniius?

Kūrinio „Artimos tolumos“ kūrybinio darbo procese mintis gaivino du šaltiniai: Mažosios Lietuvos liaudies daina „Per kalnelį, per aukštąjį“ iš Kristijono Barčo dainų rinkinio „Dainų balsai“ ir Johanno Sebastianio Bacho Preljudas iš Pirmosios siuitos violončelei solo G-dur. Minimalistiškai plėtojamose smuiko ir violončelės frazėse kartais pasigirsta liaudies dainos ar preliudo motyvai, kaip saviti šio krašto kultūros kraštovaizdžio atgarsiai.

Rašydama operas „Neringa“ ir „Klaipėda“ studijavau Neringos sukurimo legendas ir Klaipėdos krašto

NUKELTA Į 3 PSL.

Muzikiniai tiltai tarp Rytų ir Vakarų

Arfininkas Çağatay Akyolas ir dirigentas Muratas Cemas Orhanas su Lietuvos kameriniu orkestru Nacionalinėje filharmonijoje

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Kovo 12 d. Rytų muzikos gerbėjai susirinko į Nacionalinės filharmonijos salę pasiklausyti Turkijos muzikinio pasaulio atstovų: skambėjo Ulvi Cemalio Erkino „Sinfonietta per archi“, Cemalio Reşito Rey „Andante ir Allegro“ (solistas Džeraldas Bidva) ir Fikreto Amirovo Simfonija styginių orkestrui („Poeto Nazimi atminimui“), kuriuos atliko Lietuvos kamerinis orkestras (LKO) ir turkų dirigentas Muratas Cemas Orhanas.

Erkinas ir Ray yra tarp penkių didžiųjų turkų kompozitorių, kurie, Turkijai 1923 m. tapus respublika, išvyko į Europos centrus Vieną, Paryžių ir, baigę ten mokslus, sukūrė šiuolaikinę Rytus ir Vakarus jungiančią kompozicijos mokyklą. „Sinfonietta per archi“ – profesionalus, įdomus kūriny: pirma dalis ekspresyvi, dramatiška, kampuotų ritmų, antroji lėta, niūrių tonų, o trečioji – gražaus rytietiško kolorito, vidurinėje jos padaloje altui imituojant nacionalinį instrumentą kemančą. „Andante ir Allegro“ solo partiją grojusį LKO koncertmeisterį Džeraldą Bidvą galima pagirti už jautriai, gražiu tonu atliktą šią nuotaikingą muziką. Azerbaidžano kompozitoriaus, vieno iš modernios nacionalinės muzikos stulpų, Fikreto Amirovo Simfonija

Arfininkas Çağatay Akyolas

styginių orkestrui dažnai grojama užsienyje ir atlieka reprezentacinį vaidmenį: ji išraiškinga, kontrastingų dalių, spalvingo kolorito.

Atlikti ir du Vakarų kompozitorių kūriniai: pirmos koncerto dalies pabaigoje – spalvinga, nuotaikinga Gustavo Holsto „Šv. Pauliaus siuita“, op. 29 Nr. 2, kurios raiškūs britų folkloro ritmai ir intonacijos labai atitiko vakaro koncepciją, o turkų dirigento buvo interpretuojama labai gyvai, bei Georgo Friedricho Händelio Koncertas arfai ir orkestrui B-dur, op. 4 Nr. 6, HWV 294.

Geras, kokybe bei menine raiška įsimenantis orkestro ir dirigento darbas buvo sušildytas maestro Murato Cemo Orhano asmenybės

žavesio ir galantiškumo. Tarp kūrinių gyvai bendraudamas su publika ir salėje esančiais turkų diplomatais bei kitais garbingais svečiais, jis pabrėžė esminę muzikos funkciją – galimybę ja dalintis, dėkojo už ją ir teigė laikantis garbe koncertuoti šioje salėje. Visada gerai nuteikiantis rytietiškas mandagumas tiesės tiltus ir tarp orkestro bei publikos. Be komunikabilumo, reikėtų pažymėti dirigento reiklumą, profesionalumą ir gerą viso vakaro valdymą: Orhanas buvo lankstus bei aktyvus scenos šeimininkas ir LKO vedlys. Jo daugiabriaunį muzikalumą formavo dirigavimo, dainavimo ir kompozicijos studijos Ankaroje, Niujorke ir Venecijoje, o paskui darbas su įvairiais pasaulio simfoniniais orkestrais ir operos teatrais.

Su vakaro įžymybe arfininku Çağatay Akyolu susipažinau dar 2019 m. spalį, kai jis taip pat su Lietuvos kameriniu orkestru dalyvavo iškilmingame renginyje, skirtame Azerbaidžano nepriklausomybės dienai, Rotušėje. Apie šį multiinstrumentininką, be arfos, valdantį ir kitus tradicinius turkų instrumentus, bei visą koncertą parašiau labai išsamią recenziją (<https://www.muzikusajunga.lt/naujiena/pasakojimai-is-rytu>). Tada jis grojo kitus kūrinius, o po koncerto man padovanojo savo ansamblio „Peninsula Arpanatolia“, su kuriuo atlieka sušiuolaikintą Anatolijos

Džeraldas Bidva, dirigentas Muratas Cemas Orhanas ir LKO D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

liaudies meistrų muziką, kompaktinę plokštelę.

Šįvakar skambėjęs arfininkams ir kanklininkams atmintinai žinomas populiarius Händelio Koncertas vargonams, muzikologų manymu, paties autoriaus aranžuotas arfai, suteikė didelį malonumą klausytojams ir padarė ilgai išliekantį įspūdį. Pirma dalis žavėjo gyvu tempu, lanksčia frazuote, subtiliai nufiliruojant frazes, pagrazinimais. Geležinis ritmas ir nuostabus muzikavimas sudarė ypač žavingą derinį. Švelniai ir didingai žingsniuodamas į didelę kadenciją antroje dalyje, arfinininkas prikaustė dėmesį nepaprastu pirštų vikrumu, dramatiškų ir lyrinių momentų tobulumu – vietomis šis

kilnus instrumentas skambėjo tiesiog nežemiškai... Greičiausiu įmanomu tempu Akyolas užbaigė trečią dalį ir visą šį efektingą pasirodymą.

Bisui arfininkas atliko labai populiarią ir dažnai šalyje skambančią melodiją – turkų dainiaus Aşiko Veyselio kompoziciją apie gegužio žiedus, kuri, aranžuota arfai, visiškai atskleidė arfos galimybes. Išplėtota į virtuozinę improvizaciją, ji priartėjo prie tradicinių turkų instrumentų skambesio. Tai bruožas, būdingas daugeliui Rytų šalių muzikantų, pasirinkusių Vakarų instrumentus. Kiekvienas Akyolo gyvas koncertas nustebina instrumento įvalda, meistryste ir subtilumu, kaip kažko dangiško atgarsis.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

istoriją, ieškodama kūrybinių inspiracijų ir muzikinės medžiagos peržiūrėjau šimtus Mažosios Lietuvos liaudies dainų, liuteroniškų giesmių. Operos „Klaipėda“ libreto autorius netgi buvo davęs nemažai užuominų apie tai, kas skamba tos ar kitos scenos metu, tarkime, liuteroniška giesmė „Dieve, arčiau Tavęs“, vokiška daina „O, Tennenbaum“, „Knygnešių himnas“ ar Vydušo „Lietuva, brangi šalele“. Visa tai tapo stipriu kūrybiniu impulsu, tačiau teko pasistengti, kad ši skirtinga muzikinė medžiaga susijungtų ir kuo natūraliau suderėtų su mano pačios kūrybos stilistika.

Mažosios Lietuvos liaudies dainų motyvų pasigirsta dar keliuose mano kūriniuose. O štai kompozicijoje „Ryto rasa krito“ suskamba lietuviška sutartinė, lyg per šydą skleidžianti skaisčiai nostalgiską šviesą.

„Pėdos, smiltys, vėjas – čia buvai atėjęs“ – viena naujausių kompozicijų, parašyta fortepijono virtuozui Alexanderiui Paley ir jo vadovaujamam ansamblui „Paleasis“. Pagalvojus apie Paley ir būsimą kūrinių, man pirmiausia suskambo

Mozartas, nes daug valandų buvo praleista su pianisto interpretuojamais jo fortepijoniniais koncertais. Todėl savo partitūroje netikėtai leidau trumpam į svečius užklysti Mozarto fortepijoninio koncerto motyvui, nors iš esmės kūrinyje vyrauja lietuviška tematika, viena dalis netgi pagrįsta minimalistiškai kartojama kalėdinės dainos melodija. Šis kūrinys – tai kelionė muzikos garsais, stebint ir reflektuojant savo ir kitų įmintas pėdas, kurias greitai užkloja smiltys, nuolat pustomos vėjo. Lieka tik prisiminimai, kad čia buvai atėjęs...

Pakalbėkime apie dedikacijas: 2020 m. sukurtą „Garsas prabyla į tylą“ skyrėte Guodai Gedvilaitei. Kompozicijoje tarsi užsiminėte apie pianistės gimtąsias vietas – Druskininkus. Kūrinys prasideda liaudies dainos „Anoj pusėj Nemuno“ melodija, tarsi aliuzija, kad Guoda užaugo prie Nemuno, „anoj pusėj“. Tai reiškia jautrų jūsų požiūrį į muzikantą, jo pažinimą ne vien kaip muzikos atlikėjo scenoje, bet ir kaip žmogaus. Kodėl jums tai svarbu?

Kaskart rašydama kūrinių turiu ne tik įsimylėti jį, bet ir kuo geriau pažinti būsimus jo atlikėjus, nes

būtent jų dėka partitūroje užrašytos natos virs garsais, perteikiančiais mano mintis pasauliui. Su dauguma atlikėjų esame artimi draugai, bičiuliai, kolegos. Mintyse atgyja kartu išgyventos patirtys, suteikiančios pasitikėjimo vieniems kitais ir skatinančios toliau kurti, bendrauti per muziką. Guoda yra viena tokių labai artimų, atvirų, kūrybiškai ieškančių asmenybių. Ji netgi pasiūlė visiškai savitą „Garsas prabyla į tylą“ interpretaciją, pridėjusi metronomą aktyviausioje kūrinio dalyje ir savo improvizaciją minėtos liaudies dainos tema pabaigoje.

Atlikėjai, su kuriais sieja glaudus meninis ir asmeninis ryšys, kūrybiškai mane labai inspiruoja ir motyvuoja. Tarp tokių yra nuostabi menininkų pora – smuikininkė Dalia Dėdinskaitė ir violončelininkas Glebas Pyšniakas, kurie inicijavo kūrinio „Pamatyk jūrą toluoje“ atsiradimą ir jį atliko projekto „Langas į Lietuvą“ pasauliniame ture daugiau nei šešiolikoje pasaulio šalių. O pernai duetas mane tiesiog pakerėjo tobula kūrinio „Artimos tolumos“ interpretacija. Dar paminėsiu smuikininkę Rusnę Mataitytę, obojininką Robertą Beinarių, fleitininką Giedrį Gelgotą ir jų vadovaujamus kolektyvus, taip pat arfos deivę Joaną Daunytę. Užteko

tik kelių minučių pokalbio su ja po kažkurio koncerto, ir kūrinio arfai su orkestru sėkla buvo pasėta. Palankiai susiklosčius aplinkybėms (premjera „Gaidos“ festivalyje ir LKS užsakymas) netrukus iš jos išaugo „Skambesys bangų sutampa su dangum“.

Ypatinga kūrybinė bendrystė mane sieja ir su lenkų kariljonininke Monika Kaźmierczak, kurios iniciatyvomis kasmet gimsta ir sklinda po pasaulį nauji mano kūriniai unikaliame kariljono instrumentui.

Kompoziciją „Kur veda kopų kelias“ rašiau smuikininkui Hugo Ticciami ir Lietuvos kameriniam orkestrui. Prieš pradėdama darbą pirmiausia išklausiau daug internete rastų smuikininko įrašų. Darbas prie kūrinio vyko gana sklandžiai gal ir dėl to, kad esu asmeniškai pažįstama ir su solistu, ir su Lietuvos kameriniu orkestru. Kita vertus, geras kūrybinės veiklos variklis buvo didelė premjeros „Gaidos“ festivalyje atsakomybė.

Dar viena istorija susijusi su naujausiu opusu „TIME. DIE ZEIT. LAIKAS“. Jį rašiau praėjusių metų pabaigoje AIR – *Artist In Residence* Kremse (Austrija). Kūrinys skirtas Austrijoje reziduojančiam vokaliniam ansamblui „Graces & Voices“,

kurį sudaro penki moteriški balsai, dainuojantys *a cappella*. Klaipėdoje jau buvau girdėjusi vieną jo atliekamą sakralinės muzikos programą, tačiau to nepakako gilesniam įspūdžiui susidaryti. Nuvykusi į Vieną, buvau pakviesta dalyvauti ansamblio repeticijoje, kuri mane labai sujaudino. „Graces & Voices“ giedamas grigališkasis choralas iš tiesų palietė širdį. Emocijos pirmiausia išsiliejo ašaromis, o per kelias įkvėpiančios kūrybinės rezidencijos Kremse savaites jos virto natomis. Dabar nekantriai laukiu kūrinio premjeros. Labai smalsu, kaip trimis kalbomis dainuojamas kūrinys derės konceptualiai sudarytoje ansamblio programoje, apimančioje grigališkąjį choralą, sakralinę ir pasaulietinę muziką.

Pastaruoju metu labiausiai traukia rašyti vokalinę muziką, kuri yra artimiausia mano kūrybinei saviškai. Ką tik atidaviau „Ledų operos“ partitūrą, skirtą „Žaibo operos“ projektui, Lietuvoje plėtojamam pagal britišką „Snappy opera“ modelį. Simboliška, kad libretą jai parašė dukra Ieva, taip pat baigusi kompozicijos studijas.

Dėkoju už pokalbį.

KALBINO IR PARENGĖ LAIMUTĖ LIGEIKAITĖ

Fleitos fantazijos

Fleitininko Justino Mačio ir pianisto Mantauto Katino koncertas „Organum“ koncertų salėje

DAIVA TAMOŠAITYTĖ

Vasario 27 d. fleitininkas Justinas Mačys ir pianistas Mantautas Katinas „Organum“ koncertų salėje grojo nuotaikingą programą operų temomis, kuri taip pat skambėjo Paliesiaus dvare (kovo 1 d.), o netrukus bus pristatyta ir Užutrakio dvaro rūmuose (balandžio 13 d.). Puikūs solistai kartu parengė ne pirmą kamerinę programą: 2023 m. rudenį „Organum“ ir kitų salių klausytojai girdėjo Franzo Schuberto sonatos „Arpeggione“ transkripciją fleitai ir fortepijonui, Introdukciją ir variacijas fleitai ir fortepijonui dainos „Trockne Blumen“ („Sudžiūvusios gėlės“) tema, op. 160, bei Sonatą A-dur fortepijonui, op. post. 120.

Fleitininkas, dirigentas ir pedagogas Justinas Mačys atstovauja prancūziškai fleitos mokyklai. Turbūt jau galima drąsiai teigti, kad, šalia savo dėstytojų Laimos Šulskutės ir Algirdo Vizgirdos, jis stovi geriausių Lietuvos fleitininkų gretose. Atlikimo meno (fleitos) magistro laipsnį įgijęs Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA), Mačys 2009–2010 m. studijavo Nacionalinėje aukštojoje Liono muzikos ir šokio konservatorijoje, Philippe'o Bernoldo ir asistento Julieno Beaudimento fleitos klasėje. Atlikėjas aktyviai koncertuoja kaip solistas ir kamerinėse sudėtyse, dalyvauja festivaliuose, prisideda prie įrašų ir užsima organizacine veikla. Nuo 2014 m. jis yra Panevėžio muzikinio teatro orkestro muzikantas, taip pat Panevėžio Broniaus Kutavičiaus muzikos mokyklos ir Vytauto Mikalausko menų gimnazijos fleitos mokytojas (nuo 2020 m. mokytojas metodininkas). Ketverius metus jis grojo Panevėžio muzikinio teatro pučiamųjų instrumentų orkestre „Panevėžio garšas“.

Jono Aleksos ir Roberto Šerveniko klasėse baigęs dirigavimą, Mačys bando jėgas ir šioje srityje – nuo 2016 m. Panevėžio muzikiniame teatre dirba dirigentu: parengė Franzo Leháro operetę „Linksmoji našlė“ ir Algimanto Bražinsko muziklą „Šnekučiai“. Ypač mielas širdžiai pedagogo darbas randa vis platesnį atgarsį: nuo 2011-ųjų Mačys veda meistriškumo kursus ir seminarus šalies muzikos mokyklose, nuo 2019 m. organizuoja vardinę Justino Mačio fleitos vasaros akademiją Troškūnuose.

Pianistas Mantautas Katinas baigė Vilniaus „Ąžuoliuko“ muzikos mokyklą bei Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, paskui tęsė studijas Karališkojoje muzikos akademijoje Londone, kur įgijo magistro laipsnį. Čia jis studijavo pas Kaune gimusią žymią pianistę ir pedagogę Sulamitą Aronovsky-Žiūraitienę, kuri iš Lietuvos emigravo 1970 metais. Anksti prabudusį kūrėbinį talentą rodo būnant keturiolik metų sukurta pjesė fortepijonui „Oi tu, ąžuolėli“ lietuvių liaudies dainos tema (ją galima rasti tinklarapyje *muzikosgrafika*) ir intensyvus koncertinis gyvenimas nuo trylikos metų: Katinas grojo su Lietuvos kameriniu orkestru (LKO), Vilniaus Šv. Kristoforo, Lietuvos nacionaliniu simfoniniu, LMTA simfoniniais orkestrais, 2004 m. buvo įrašytas gyvas koncertas su Sauliumi Sondeckiu ir LKO, kuriame jis skambino Wolfgango Amadeuso Mozarto koncertą fortepijonui d-moll Nr. 20. 2010 m. Katinas laimėjo pirmą vietą bei specialųjį „Philomuses“ asociacijos apdovanojimą tarptautiniame „Ile de France“ pianistų konkurse, koncertavo Prancūzijoje, dirbo Airijoje. Pianistas 2020 m. apgynė meno doktorantūros projektą „Sulamitos Aronovsky

Mantautas Katinas, Justinas Mačys

D. TAMOŠAITYTĖS NUOTR.

pianizmo ugdymo mokykla – atlikimo meno tradicijų tąsa“. Šiuo metu dr. Mantautas Katinas derina pedagoginę veiklą su kameriniu ir soliniu muzikavimu.

Kartais, kai susitinka aukščiausio meistriškumo virtuozai, rezultatas ne visada būna įkvepiantis, nes ne visi solistai geba muzikuoti gerai girdėdami kolegą. Šiuo atveju daug ką lemia didžiulė pianisto, kaip patyrusio akompaniatoriaus, patirtis ir darbas su geriausiais dainininkais bei įvairiais instrumentininkais. Jau pirmame „Organum“ salėje skambėjusiame kūrinyje, Gaetano Donizetti dviejų dalių Sonatoje fleitai ir fortepijonui c-moll (A 503), po trumpos *Largo* dalies greitas, žaižaruojantis *Allegro* liejosi laisvai, stilingai ir virtuosiškai – išgirdome idealų ansamblį garsinio santykio, tempų, ritmo ir charakterio atžvilgiu.

Su kaskart nauju kūriniu Mačys (juos dar ir pristatydamas publiškai) skambiu, virtuosišku muzikavimu, veržlumu ir energija kėlė nuotaiką. Kūriniai vis sudėtingėjo, ir jis galėjo pademonstruoti visą meistriškumą. Giulio Briccaldi Fantazija Giuseppe's Verdi operos

„Trubadūras“ temomis patobulintai fleitai leidžia atskleisti šio išpūdingo instrumento galimybes. Čia Trubadūras tai linksmai nusiteikęs, tai pasinėręs į apmąstymus; gražioje dainingoje muzikoje apstu įvairiausių raiškos priemonių ir technikų.

Solo Katinas paskambino Ferencio Liszto „Ispaniškąją rapsodiją“. Puikios formos pianistas „žvėriško“ sunkumo virtuozinį kūrinį atliko švariai, tarsi be pastangų, charakteringai interpretuodamas liaudiškas temas; griežtai ir racionaliai suveržęs jo karkasą, muzikavo vienu atsikvėpimu, pribloškdamas savo energija ir temperamentu. Akivaizdu, kad iš prigimties galingo proto ir galimybių muzikantas nesiitenkina vien melodingais mažesnės apimties kūriniais, kuriuose lengva parodyti įgimtą muzikalumą, bet imasi stambios formos kūrinų, tarp jų Liszto ir Medtnerio, jo repertuare užimančių ypatingą vietą. Kadangi Mantauto galybės labiau negu akivaizdžios, norėtusi išgirsti daugiau jo solinių rečitalių ne tik užsienyje, bet ir didžiosiose Lietuvos scenose, nes emigranto duona jam, regis, nėra artima, o tėvynė svarbi. Gal dėl kuklios ir uždaros

Kronika

„Accentus Music“ išleido operos „I Lituani“ įrašą

Lietuvą pasiekė autoritetingos Vokietijos klasikinės muzikos įrašų kompanijos „Accentus Music“ išleistas mūsų šaliai istorinis CD albumas – Amilcare's Ponchielli opera „I Lituani“ („Lietuviai“). Tai pirmas Lietuvoje profesionaliai įrašytas Ponchielli operos įrašas, kuris netrukus turėtų pasirodyti ir skaitmeninėse platformose, čia papildomai sukuriant itin aukštą erdvinio-patyriminio garso kokybę, kai klausantisysis ne tik girdės operos muziką, bet ir per papildomus efektus jaus scenoje vykstantį veiksmą.

Italų kompozitoriaus pagal Adomo Mickevičiaus poemą „Konradas Valenrodas“ sukurta opera „Lietuviai“ per pirmąją ir antrąją (papildyto veikalo) premjeras 1874

ir 1875 m. Italijoje sulaukė didžiulės sėkmės. Kūrinys, pasakojantis apie lietuvių, italams tapo artimu laisvės kovų simboliu. Vis dėlto ilgainiui ši opera buvo pamiršta ir tik 1979 m., kai „Lietuvius“ atgaivino ir įrašė Turino RAI (Italija) orkestras, choras ir italų solistai, ji vėl sugrįžo į scenas. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, operos muzika suskambo ir mūsų šalies scenose, įkūnydama valstybės atgimimo dvasią.

Ypatingu įvykiu tapo 2020 m. 80-ies metų jubiliejų švenčiančios Lietuvos nacionalinės filharmonijos (LNF) koncertų sezono atidarymas – jam pasirinktas Ponchielli „Lietuvių“ koncertinis atlikimas. Opera atlikta taip, kaip ją savo metu išleido Italijos leidykla „Casa Ricordi“. Filharmonija ir Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Pitrenas) bei ilgametis orkestro bendražygis Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir dirigentas a.a. Petras Bingelis. *Sic!* – tai buvo

paskutinis šviesaus atminimo maestro su Kauno choru atliktas garso įrašas) koncertinį atlikimą įamžino Skaitmeninėje koncertų salėje, o vėliau dar specialiai įrašė kompaktinei plokštelei.

„Opera „Lietuviai“ ilgai laukė, kad būtų įamžinta tokiu atlikimu scenoje. O kai nuspręsta imtis šio išties didelio kūrinio, pagalvojome: iškilmingesnio sezono atidarymo negalima ir įsivaizduoti. Šis koncertas neabejotinai buvo ypatingas. Visi muzikos mylėtojai, kurie netilpo į mūsų jaukią, bet ne per didžiausią salę, šį įvykį galėjo matyti dideliame ekrane po atviru dangumi, aikštėje prie Filharmonijos. Šio koncerto įrašus gavo Lietuvos ambasados užsienyje, peržiūros suteikė progą patriotiniams susibūrimams“, – prisimena Pitrenas.

Įrašui pasirinktas visas, nekupiuruotas „Lietuvių“ variantas. Pats įrašymas truko 10 dienų. Vėliau jis dar buvo tobulinamas, pildomas keliais etapais vykusiais papildomais įrašais, gludinama garso kokybė. Tikri savo

srities profesionalai garso režisieriai Vilius ir Aleksandra Kerai bei jų komanda iškėlė itin aukštą garso kokybės karteį, tad garso įrašų kokybė turėjo būti nepriekaištinga. Tik po penkerių kantraus ir nuosekliausio darbo metų, LNF bendradarbiaujant su „Accentus Music“, išleistas reprezentacinis CD albumas. Įrašo leidybą parėmė LR kultūros ministerija.

Operos solistų partijas CD įrašė Jūratė Švedaitė-Waller (sopranas, Aldona), Kristian Benedikt (tenoras, Konradas, Valteris), Modestas Sedlevičius (baritonas, Arnoldas), Tadas Girininkas (bosas, Albanis), Arūnas Malikėnas (baritonas, Vitoldas), Agnė Stančikaitė (sopranas, Menestreliai), Edgaras Montvidas (tenoras, Šauklys).

CD albumą praturtina italų, anglų ir lietuvių kalbomis išleista knygelė su įvadinio muzikologės Beatos Baublinskienės tekstu, Karsteno Blüthgeno interviu su Modestu Pitrenu apie vėl atrastą Ponchielli operą, libretu ir

asmenybės artistinis šio profesionalo menas tebėra menkai žinomas. Tikrai gaila! Norėtusi tikėti, kad didžiulė jo erudicija ir sukaupta neįkainojama muzikavimo patirtis ras kelią į scenines aukštumas šiuo metu, kai jis yra pačiame jėgų žydėjime.

Pablo de Sarasate's Fantazija Georges'o Bizet operos „Karmen“ temomis tapo virtuozerijos kulminacija. Širdžiai mielo kūrinio transkripcija labai įdomi, su skirtingais ritmais ir abiejų instrumentų dialogais, kai fortepijonas – ne tik akompanuojantis, bet ir replikuojantis partneris. Antrąją dalį duetas užbaigė pasiutišku greičiu, užtikrintai ir vienu kvėpavimu. Čia pianistas parodė tokių tikslų sudėtingų operinių partitūrų atlikimą ir sutapimą laike, kad solistas jam net nusilenkė dėkodamas. Nors turime daug puikių pianistų, seniai girdėjau tokio lygio darbą. Tikrai kiekvienas galėtų pavydėti koncertmeisterio Mantauto Katino, suteikiančio solistui galingą pagrindą ir tvirtumą, kai galima jaustis visiškai saugiam ir užtikrintam.

Paskutinė tą vakarą skambėjo Pietro Morlacchi Fantazija Gioacchino Rossini operos „Mozė Egipte“ temomis – vėl labai virtuosiškas kūrinys. Sidabrinis fleitos garšas kerėjo, ore tvyrojo džiugi nuotaika. Variacijos leido grožėtis italų operos atlikimo tradicijomis, perteiktomis fleitininko virtuozo, Milano „La Scala“ operos teatro primarijaus transkripcija. Kaip ir anksčiau girdėta Briccaldi, taip pat šio teatro pagrindinio fleitininko, fantazija.

Publika šaukė bravo abiem muzikantams, parodžiusiems aukščiausią meistriškumą. Linkime, kad juos išgirstų kuo daugiau muzikos mylėtojų.

dainuojamaisiais tekstais bei Dmitrijaus Matvejevo ir Kristinos Sabaliauskaitės nuotraukomis iš įrašų proceso. Dizainerio Heidi Falko kurto CD albumo viršelį puošia Vytenio Lingio paveikslas „Pražydęs Ikaras“ („The Bloomed Ikarus“).

Šis „Lietuvių“ įrašas į istoriją patenka ir dėl įrašyto veikalo, ir dėl itin aukštos garso kokybės. Kaip pabrėžia su geriausiomis užsienio kompanijomis bendradarbiaujantys garso įrašų kompanijos „Baltic Mobile Recordings“ įkūrėjai Vilius ir Aleksandra Kerai, Lietuvai garbė turėti tokio lygio leidinį. Galime pagrįstai didžiuotis aukščiausius pasaulinius klasikinės muzikos įrašų garso standartus atitinkančių operos įrašų.

„Accentus Music“ išleista *Amilcare's Ponchielli operos „I Lituani“ CD Lietuvoje bus galima įsigyti per Nacionalinės filharmonijos simfoninius koncertus Filharmonijos fojė.*

LNF INF.

Iš mūsų vaidybų

Laiškai apie teatrą (XXIV)

RIMGAILĖ RENEVYTĖ,

IEVA TUMANOVIČIŪTĖ

Ieva. 2025 m. vasario 5 d., 15:04

Taip sutapo, kad du itin skirtingus, tačiau specifiškai moterims būdingas patirtis nagrinėjančius kūrinius pamačiau vieną po kito. Tai režisierės Lauros Kutkaitės ir aktorės Kristinos Mortos Paškevičiūtės performatyvi paskaita „Tremolo“ (Meno ir mokslo laboratorija) bei Eglės Jackaitės „Šventoji“ (Oskaro Koršunovo teatras). Abiem atvejais vertintina kūrėjų drąsa ir ryžtas imtis feministinių temų, o pirmuoju – ir raiškos priemonių.

„Tremolo“ ne tik nuosekliai pratęsia Kutkaitės kūrybos temas, bet ir forma priartėja prie autorei svarbių idėjų ir jas atvirai išreiškia. „Tremolo“ be pritempimo galima vadinti feministiniu pasirodymu, menančiu XX a. 8-ojo dešimtmečio moterų performansų tradiciją, tarkim, Carolee Schneemann „Vidinių ritinėlį“ („Interior Scroll“, 1975), kuriame atlikėja skaito iš makšties traukiamą manifestą, bei apskritai to meto Vakarų pasaulio menininkių eksperimentus su nuogu savo kūnu, siekiant jį išlaisvinti iš patriarchalinio žvilgsnio spaudos ir sugrąžinti moterims teisę į savo pačių kūną.

VU Medicinos fakulteto auditorijoje vykstanti paskaita išskiria moteris žiūroves, užduoda joms su kūnu ir seksualumu susijusius klausimus. Dėstytojos teigia, kad kiekviena iš mūsų yra normali, nepaisant to, kaip mus siekė formuoti pasenę vadovėliai, reklama ar vis dar ir šiandien pasigirstantys (dažniausiai pagyvenusių vyrų) balsai, kurie žino geriau ne tik tai, kiek yra lyčių, kaip jos turi atrodyti bei elgtis, bet ir kas joms gyvenime skirta.

Paveikiausias paskaitos, siekiančios laužyti mitus apie moteris ir jų seksualumą, aspektas – Lietuvos scenos meno srityje išskirtinė dėstytojų-atlikėjų laikysena, jų elgesys, choreografiniai elementai, požiūris į savo pačių kūną. Akivaizdu, kad pasirodymas siekia išlaisvinti moteris, jo tonas verčia suklusti, įsitempti ir būti budrioms, kai kėsina masi į mūsų kūną ir malonumą. Vis dėlto jis stokoja tos vienos grandies, kuri atpalaiduotų ir leistų žiūrovei pajusti laisvę. Palyginimui galima prisiminti spektaklį „Sukūrimas / Paveikslai Dorianui“ („Gob Squad“, „Sirenos“ 2019), kuriame apsinuoginusios aktorės monologas leidžia ne tik patirti, bet ir pasiimti atpalaiduojančia laisve pasitikėti savimi bei savo kūnu.

Jackaitės „Šventoji“ – dramatos monospektaklis, sukurtas visai kitomis priemonėmis nei „Tremolo“ ir skirtas visiškai kitokiai auditorijai

Knygos „kartu. Jūratės Paulėkaitės istorija“ viršelis

kalbėti apie moterų patiriamą neteisybę, smurtą, prievartą, priekabiavimą ir t.t. Atsispirdama nuo Vidmantės Jasukaitytės romano „Marija Egiptietė“, Jackaitė kuria šiuolaikinę, smurtą ir nemeilę patyrusią moterį. Įtikina aktorės jėga, ypač spektaklio pradžioje, ir pirmasis monologas, per jį suklusti verčiantis nuvargęs veikėjos kūnas ir veidas, emocijas tramdantis, bespalviu apsimitantis, tačiau įtampos kupinas balsas. Spektaklyje punktyrais iliustruojamas Jasukaitytės romano herojės kelias, dėmesį nuo dievoieškos motyvo perkeliant į moterų patriarchalinėje visuomenėje patiriamą neteisybę. Spektaklis turi ir netikėtą dokumentinę dalį, kurioje aktorė atveria savo asmenines patirtis. Už meninių stipresnis šio kūrinio terapinis tikslas – palaikyti smurtą ir prievartą patyrusias moteris, paskatinti jas atsikratyti nepagrįsto kaltės jausmo ir baimės dalintis savo patirtimis.

Rimgailė. 2025 m. vasario 8 d., 11:24

Nežinau kodėl, bet feministinis teatras manęs nedomina. Galbūt kad dažnai feministiniai spektakliai būna tik apie feminizmą? Taip, žinoma, esu patyrusi ir vis dar patiriu tas situacijas, kai suvokiu gyvenanti vyrų pasaulyje, kur mano nuomonė ar net ją skelbiantis balsas tiesiog nepatenka. Kitaip tariant, jeigu teatras apie moteris man neįdomus, tai nereiškia, kad manęs nedomina moterų tema teatre. Į galvą

Digna Kulionytė spektaklyje „Requiem“

labai intuityviai ateina du personažai – Hela (Saulė Gotbergė) Gintaro Varno „Kartotekoje“ (Nacionalinis Kauno dramos teatras, 2024) ir Ofelija (Digna Kulionytė) Dmitrijaus Krymovo spektaklyje „Requiem“ (Klaipėdos dramos teatras, 2024). Tai du skirtingi, galvoje savo prieštaravimo amplitudę nesutelpantys personažai, tačiau abu jie egzistuoja režisierių vyrų sukurtame pasaulyje. Tiesa, šie pavyzdžiai nesutapatinami, tame pačiame Krymovo spektaklyje galiu rasti ir visiškai priešingą – Mokytojos personažą (Samanta Pinaitytė), kurį čia, kaip ir Varnas „Kartotekoje“, režisierius sąmoningai šaržuoja. Tačiau svarbu tai, jog „Requiem“ moterys ir vyrai egzistuoja lygia greta – jie ir šaržuojami, ir psichologizuojami. O „Karotekoje“ egzistuoja – labai supaprastinus, kaip ir rodoma spektaklyje, – kvailos moterys ir protingi vyrai. Po tokių spektaklių suprantu „vadovėlinio“ feministinio teatro būtinybę ir jo paskirtį.

Ieva. 2025 m. vasario 10 d., 15:50

Feministinis teatras man įdomus, nes parodo neteisybę ir skatina atidžiau stebėti, kaip kūriniuose vaizduojamos moterys, bet svarbus ne tik jis. Tad norėčiau pereiti prie spektaklių vaizdo įrašų temos. Jie kelia abejonių dėl meninio poveikio ir dažnai atlieka tik šviečiamąją funkciją, tačiau Jaunimo teatre parodyta režisieriaus Kristiano Lupos „Slėptuvė“ šias ribas peržengia. Tai nufilmuota spektaklio „Procesas“ (apie jį plačiau galima paskaityti Audronio Liugos recenzijoje: <https://www.7md.lt/teatras/2018-02-23/Lenkija-Lupa-Procesas>) ištrauka. Peržiūroje dalyvavusio režisieriaus pristatytas vaizdo įrašas vis dėlto perteikia Lupos spektaklių intelektualinį ir emocinį poveikumą. Net per ekraną justis specifinis aktorių-veikėjų būvis, kuris ne visad pasiekiamas Lietuvoje sukurtuose režisieriaus spektakliuose. Stebėti apleistoje erdvėje ant lignoninės lovų įsitačiusius veikėjus, klausytis jų pokalbių, sekti menkiausius judesius – tai tapti aktorių, siekiančių geriau suprasti

Kristina Morta Paškevičiūtė ir Laura Kutkaitė performatyvioje paskaitoje „Tremolo“

M. NORVAIŠO NUOTR.

savo veikėjus, improvizuotos nakties liudininkais, net bendraminčiais. Lupos teatras suteikia malonumą lukštenti intelektualias veikėjų pokalbių nuorodas ir sekti subtilius jų santykių bei jausmų niuansus. Net vienos nufilmuotos spektaklio dalies pakanka, kad išeitum susikaupusi ir palinkusi į vienumą, kad mintyse pratęstum pokalbį su aktoriais ir jų veikėjais apie jų išgyvenimus bei gvildenamas temas. Intriguoja tai, kad ne pirmą kartą Lupa pasitelkia teatrą atkurti tiems tikrovės momentams, apie kuriuos nutyli šaltiniai. Tai vaizduotės ir tikrovės jungties galimybė. Juk spektaklio autoriui rūpi ne tik Jozefas K. ir romano personažai, bet ir kūrinio sąsajos su tikrove: todėl čia veikia Franzas Kafka, jo sužadėtinė Felice Bauer, jų draugė Grete Bloch bei rašytojo draugas ir biografas Maxas Brodas.

Nacionaliniame Kauno dramos teatre režisieriaus Augusto Gornatkevičiaus pastatytame spektaklyje „Antrininkas“ tikrovės ir iliuzijos jungtis taip pat svarbi. Šis motyvas persmelkia ir temą, ir išraiškos priemones, ir veikėjų psichologiją. Pagal pjesės nurodymus jungiant dokumentikai ir fikcijai būdingus elementus taip, kad trikdytų žiūrovo suvokimą, spektaklyje pasakojama vidutinės britų poros (Saulė Gotbergė ir Pijus Narijauskas), tapusios sąmokslu teorijų mechanizmo dalimi, istorija. Kūrėjai kelia klausimus, kaip individai perima kraštutines pažiūras, kaip dažnai daugelį valdo kategoriškos nuostatos ir kaip visuomenėje formuojasi uždara, radikali, dažnai virtualios bendruomenės. Spektaklio siužetas įtraukia detektyvinio tyrimu, kurį atlieka pjesės dramaturgė (jos tapatybė apipinta paslaptimis, tiesa, ne iki galo įtikinamai ir dirbtinai) vaidinanti aktorė Inga Mikutavičiūtė. Vis dėlto spektaklis, nors neišvengia estetinės monotonijos, stokoja išraiškos priemonių vientisumo ir įtaigumo, leidžia patirti, kaip stiprėja veikėjų poros izoliacija ir paranoja. Kūriniui pavyksta

įsiūbuoti žiūrovo suvokimą taip, kad imtų nykti riba tarp tikrovės ir iliuzijos bei taptų neaišku, kas yra kas. Atviras klausimas – ar visa tai galėtų sužadinti kritinį mąstymą ir paskatinti savarankiškai paieškoti pjesės paralelių su Lietuvos kontekstu?

Rimgailė. 2025 m. vasario 25 d., 14:01

Kadangi išplėtėme teatro ribas už paties teatro, šiame laiške noriu pakalbėti apie Rūtos Oginskaitės knygą „kartu. Jūratės Paulėkaitės istorija“. Rūtos knygoje labai daug žmonių pasakoja apie Jūratę ir jos kūrybą. Skaitydamas interviu apie jau išėjusį menininką visuomet jauti toną, kuriuo bandoma šiek tiek išaukštinti net ir labai buitinius dalykus, tačiau šioje knygoje Rūtos dėka daug kalbama apie Jūratę ne tik kaip kūrėją, bet ir apie grynai žmogiškąją jos pusę – kaip mamą, žmoną, draugę. Todėl verčiant paskutinius knygos puslapius labai jautriai nuskamba Mykolo žodžiai apie mamą, o tiksliau – apie savo, kaip sūnaus, *patirtį* būnant Jūratės sūnumi. Be šio pokalbio, turbūt didžiausias (teatrinis) įspūdis mane aplankė skaitant Jūratės dienoraščių ištraukas – koks gyvas ir sunkiai su pasauliu susitaikantis žmogus ji buvo! Ir šios slaptos tik popieriui skirtos Jūratės mintys bei jos laišškai Rūtai Staliliūnaitei tik dar labiau *įskaudina* Mykolo žodžius apie mamą namuose ir teatre. Todėl „kartu...“ (kaip ir kitų) Oginskaitės knygų stiprybė yra ta, kad ji atkuria ne tik menininko, bet ir žmogaus portretą – su visa jo tamsa, baimėmis, nerimu, nepasitikėjimu, netikėjimu – be labai žmogiško ir suprantamo noro visa tai užmaskuoti. Kitaip tariant, Jūratė čia parodoma kaip sudėtinga asmenybė, kurios sudėtingumas ir yra jos kūrybos impulsas bei prasmė. Dabar, kai tarp teatro kolegų nugirstu pokalbius apie Jūratę, jaučiuosi kiek labiau ją pažįstanti ir iš savo (tiksliau, iš Rūtos „kartu...“) perspektyvos.

Baleto ir šokio dienoraščiai

Vasaris

HELMUTAS ŠABASEVIČIUS

Vasario 6 d.
„Parkas“ (LNOBT)
Toliau gausėja iš judesių ir jausmų atspalvių choreografo Angelino Preljocajo pasodinto „Parko“ pagrindinių herojų gretos – pirmą kartą Moters ir Vyro paveikslus šiame spektaklyje sukūrė Marija Kastorina ir Genadijus Žukovskis, kurie pernai dėl solisto traumos negalėjo pasirodyti premjeriniuose spektakliuose. Jų duetas visiškai atitinka ir spektaklio koncepciją, ir XVIII a. estetinius idealus – stiprus vyras ir gležna moteris keliauja vienas kito atradimo labirintu iki pat finalo, kuris kiekvieną kartą ir kiekvienam solistui tarytum suteikia sparnus, o žiūrovus taip pat kils-teli virš tikrovės, pripildo nuskaidrinančio liūdesio. Šį vakarą tokią nuotaiką scenoje ir salėje paskleidė pirmą kartą solo partiją fortepijonu jautriai skambinusi Indrė Baikštytė.

Vasario 14 d.
„Čiurlionis Open“ (Valdovų rūmai)
Šie metai ypatingi ir Mikalojui Konstantinui Čiurlionui, ir Nacionalinei M.K. Čiurlionio menų mokyklai: menininko gimimo šimto penkiasdešimties metų ir mokyklos aštuoniasdešimtmečio su-kaktys paskatino surengti vakarą (idėjos autorius ir organizatorius Rokas Misikonis) Valdovų rūmų reprezentacinėje salėje. Mokyklos Baleto skyriaus moksleivių dalyvavimas šioje programoje paminėjo dar vieną būsimą jubiliejų – Lietuvos baleto šimtmetį, kuris siejamas su 1925 m. gruodžio 4 d. įvykusio Léo Delibes'o baleto „Kopelija“ premjera. Lietuviškiems jubiliejams paminėti pasirinkto renginio pavadinimo dalis – angliška, lyg taip jis skambėtų kaip nors solidžiau, svariau, bet toks sprendimas labiau liudija mūsų provincialumą

Marija Kastorina ir Genadijus Žukovskis šokio spektaklyje „Parkas“ M. ALEKSOS NUOTR.

ir vaizduotės stoką. Tiesa, panašiai skamba ir Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (LNOBT) festivalio, rengiamo vasarą, pavadinimas – tačiau jame bent jau dalyvauja menininkų ir iš kitų šalių. Renginio vieta suteikė jam iškilmingumo, sureikšmino pačias sukaktis, pripildė dalyvių ir žiūrovų širdis pasididžiavimo savo kultūra ir jos tradicijų jaunaisiais tęsėjais. Parodytas vienaveiksmis Michailo Fokino baletas „Šopeniana“ (spektaklio premjera įvyko baigiantis 2024 metams, jį pastatė Baleto skyriaus pedagogė Loretą Bartusevičiūtė-Noreikienė, pati mokyklos laikais šokusi šiame spektaklyje) ir „Akmenėliai“, bendras Muzikos ir Baleto skyrių moksleivių darbas pagal Broniaus Kutavičiaus ir Karlo Jenkinso muziką (choreografiją sukūrė Lina Puodžiukaitė-Lanauskienė, Paulius Prielvis ir patys moksleiviai). Sumanymas veiksmą įterpti tarp auditorijos, atsisakyti spektaklio fasadiškumo – įdomus: atsiranda galimybė šokį stebėti kitaip (labiausiai sėdintiems kitoje scenos pusėje), matyti šokėjų, ypač klasikinio baleto programos moksleivių, choreografinę formą ir būsenų virsmus „įeinant“ į muziką ir iš jos „iš-einant“. Vis dėlto choreografiniams kūriniams ši salė vargu ar tinka – šokėjų talentą ir pastangas tinkamai

įvertinti galėjo tik nedaugelis, tie, kurie sėdėjo abipus scenos įrengtos žiūrovų auditorijos pirmose eilėse. Netgi nuo tolėliau įrengtos pakylotos pirmosios eilės choreografinės figūros buvo matomos tik iki pusės, o „Šopenianos“ silfidėms priklausius ar „Akmenėlių“ dalyviams prigu-lus scena keistai ištuštėdavo. Poeto vaidmenį „Šopenianoje“ šį vakarą pirmą kartą atliko mokyklos auklėtinis, dabar – LNOBT artistas Aistis Kavaliauskas.

Vasario 20 d.
Spektaklio „Žemaitė N. 18(o)“ peržiūra (Ansamblis „Lietuva“) ir „Procesas“ (LNOBT)
Pastaraisiais metais ansamblio „Lietuva“ programos sulaukia vis daugiau dėmesio – į premjerinį choreografės Aušros Krasauskaitės spektaklį „Žemaitė N. 18(o)“ Šokio teatre bilietai buvo greitai išpirkti, pavyko pamatyti spektaklio peržiūrą, tačiau jos metu kilusias mintis norėtusi labiau artikuliuoti susipažinus su kūriniu dar kartą. Spektaklis apie lietuvių literatūros klasikę truko valandą su trupučiu, tad jam pasibaigus pake-liui namo dar buvo galima suspėti pažiūrėti spektaklio „Procesas“ pagal pasaulinės literatūros klasiko Franzo Kafkos kūrinių antrąjį veiksmą. Jo nesinorėjo praleisti, nes

šį vakarą Kunigo vaidmenį pirmą kartą atliko Jonas Laucius. Šis epizodas conceptualus tiek choreografinėmis formomis, tiek prasminiais atspalviais, perteikia Jozefo K. egzistencinį nerimą, kuris labai taikliai išsakytas muzikoje, išjaustas choreografijoje ir įkūnytas artistų (šį vakarą Jozefą K. kūrė Ernestas Barčaitis). Duetas įtraukė ir choreografinio piešinio tikslumu, ir nuotaika, asociatyviai perteikiančia beviltiškumo jausmą. Šį vakarą buvo ir daugiau debiutantų: Teismo vykdytoją pirmą kartą tiksliai, su raiškiais akcentais vaidino Ignas Armalis, Advokatą – Laimis Roslekas.

Vasario 21 d.
„Procesas“ (LNOBT)
Vasario 20 d. prasidėjusi debiutų serija kitą vakarą buvo pratęsta. Svarbiausią ir sudėtingiausią Jozefo K. vaidmenį pirmą kartą atliko jaunas baleto artistas Jonas Kertenis, M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus absolventas, vos prieš porą metų prisijungęs prie LNOBT baleto trupės. Jo sukurtus kelis mažesnius vaidmenis (tarp jų – ir Žmogus Antano Jasenos bei Živilės Baikštytės „Pradžioje nebuvo nieko“) naujasis darbas pranoko visomis prasmėmis – pirmiausia todėl, kad artistas sukūrė herojų, kurį tikrai galima vadinti pagrindiniu. „Procesui“ sekėsi ir sekasi su artistais – šį vaidmenį kūrė ir kuria įdomūs, saviti šokėjai Jeronimas Krivickas, Zsoltas Vencelis Kovácsas, Ernestas Barčaitis, kiekvienas šiek tiek kitaip perskaitęs, išgirdęs, pajutęs, išreiškęs Jozefo K. tragediją. Kertenio Jozefas K. – vėl kitoks, ir tas kitoniškumas susijęs su artisto kūrybos metafiziniais atspalviais, charakterio paslaptimi, kai žiūrovams pasakoma daug, tačiau kai kas pasilieka sau, ir tai dar labiau intriguoja, ragina galvoti apie personažą ir jo likimą.

Beveik visą laiką scenoje, Kertenio Jozefas K. iš epizodo į epizodą keliauja susitikdamas su kitais personažais ir vis labiau jausdamas savo vienatvę, panirdamas į būsenas, kurios abstraktaus, turiningo judesio formomis ir detalėmis sukelia empatiją absurdiškų aplinkybių sugniuždytam žmogui. Martyno Rimeikio sukurti duetai – įdomių siluetingų piešinių, smulkios judesių, gestų faktūros – nėra pasakojamojo, iliustruojamojo pobūdžio: tokią choreografinę mąstyseną puikiai perteikė introvertišką, šaltoką Panelę Biurstner pirmą kartą vaidinusi Nora Straukaitė. Dar viena Jozefo K. sutikta moteris Teismo valytoja (Imogen Moss) – kiek groteskiška būtybė, dar labiau pagilinanti pagrindinio veikėjo ir jo aplinkos santykių krizę. Visai kitokia Lenė, kurią pirmą kartą šoko Marija Kastorina: ji valiūkiška, koketiška, iniciatyvi – tikra priešingybė gniuždomam, pasitikėjimą savimi prarandančiam Jozefui K. Mindaugo Urbaičio ir Rimeikio „Procesas“ parodytas jau 23 kartus, ir visuose spektakliuose be paminos Dėdė nepriekaištingai vaidino Mantas Daraškevičius. Tikrai sunku įsivaizduoti labiau tinkamą atlikėją šiai choreografiniu požiūriu išraiškingai partijai, kuri praminiamame spektaklio žemėlapyje taip pat užima svarbią vietą, kaip Jozefo K. ryšys su šeima ir tikrove, kurią jis pats sąmoningai nutraukia. Kertenio-Jozefo K. ir Barčaičio-Kunigo duetas irgi atskleidė naujų pagrindinio herojaus atspalvių, išryškino artėjančią dramatišką finalą, protagonisto lemtį ir pasmerkumą be jokios šviesos jo kelionės gale. Kaip visada, didelį įspūdį padarė kiti vaizdiniai spektaklio komponentai – Marijaus Jacovskio scenovaizdis, Levo Kleino šviesos, Jurgitos Jankutės kostiumai, patvirtindami „Proceso“, kaip visus kūrybos segmentus ypač sėkmingai sujungusio spektaklio, meninę kokybę.

Susibūrę aplink dviratį

Šiuolaikinio cirko spektaklis „Mentir lo minimo“

GRETA VILNELĖ

Vasario 21–22 d. „Menų spaustu-vėje“ pristatytas ispanų ir prancūzų trupės „Alta gama“ šiuolaikinio cirko spektaklis „Mentir lo minimo“ („Meluokite kuo mažiau“) siekia pastebėti kiekvieno žmogaus išskirtinumą ir priminti, kad meilė sau būtina, norint priimti ne tik save, bet ir kitus. Spektaklio mintis aiški, o jos išraiška kur kas įmantresnė. Prieš ištardami lemtingus žodžius, menininkai atlieka

ritualą, suburiantį naują, tik tarp salės sienų gyvuojančią bendruomenę. Žvelgiant iš šios perspektyvos, sceninį veiksmą taikliai apibūdina kelios eilutės iš Antoine'o de Saint-Exupéry „Mažojų princo“: „Reikia kantrybės <...>. Iš pradžių atsisėsk štai ten, atokiai, ant žolės. Štai taip. Aš kartais į tavo akies kraštelį žiūrėsiu, o tu tylėk. Bet kiekvieną dieną atsisėsk vis arčiau...“ Lapė taip Mažajam princui paaiškina, kaip reikia užmegzti ryšį su kitu, kad galiausiai taptumėte draugais. Šiuolaikinio cirko

menininkai Amanda Delgado ir Alejo Gamboa, pasitelkdami ribas simbolizuojančias baltos lipnios juostos linijas, keletą skubiai išminktų lietuviškų žodžių ir rūpestingumą, tais pačiais Lapės nupasakotais kerais vos per valandą užmezga ryšį su Vilniaus publika. Įžengę į sceną plačiomis šypsenomis ir minkštu, su ispanišku akcentu ištartu „Labas“, menininkai pasisveikina su kiekvienu žiūrovu ir pasižiūri į akis. Pradėję nuo skirtingų salės pusių, jie apsieičia, nes abiem reikia pasisveikinti su visais.

Alejo Gamboa ir Amanda Delgado spektaklyje „Mentir lo minimo“ D. PUTINO NUOTR.

Kai pasisveikinimų greitakalbę pertraukia atsitiktinis šūksnis, abu menininkai lenkiasi vienas iš žiūrovų iki pat žemės, taip parodydami ypatingą pagarbą. Perdėtas menininkų

ryžtas pasisveikinti kelia juoką ir šios pirmos spektaklio akimirkos kaipmat užtikrina artimesnį

NUKELTA Į 7 PSL.

Šokdamas esu savo vietoje

Pokalbis su baleto solistu Genadijumi Žukovskiu

AGNĖ ZĖRINGYTĖ

Su baleto primarijumi Genadijumi Žukovskiu kalbamės po neseniai įvykusio jo sugrįžimo į Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (LNOBT) sceną. Dėl patirtos traumos šokėjas kurį laiką negalėjo šokti, o grįžęs pasirodė spektaklyje „Parkas“ (choreografas Angelinas Preljocajas, 2024). LNOBT nuo 2011 m. šokantis Žukovskis sukūrė daugelį pagrindinių vaidmenų repertuaro spektakliuose. Į Lietuvą šokėjas atvyko iš Baltarusijos, kur 2008 m. baigė Valstybinį choreografijos koledžą.

LNOBT trupėje šokate ilgiau nei dešimtmetį, pasirodėte beveik visuose teatro repertuaro spektakliuose. Kaip kito jūsų požiūris į baletą?

Požiūris keitėsi dėl pačios baleto kaitos: atsirado daugiau įvairių atšakų, naujos stilistikos. Man visad įdomu išmėginti ką nors naują, tačiau tikrai yra tokių spektaklių, kuriuose pats nenorėčiau šokti. Per prabėgusius metus supratau, kur yra mano choreografija, o kur – ne mano stilistika. Tarkim, man itin įdomu dirbti su choreografu Martynu Rimeikiu; šokau ne viename jo spektaklyje. Taip pat labai patiko ir Krzysztofo Pastoro choreografinis braižas. Vis dėlto mano pagrindas visad buvo klasikinis baletas – tai yra tai, ką noriu atlikti scenoje. Šiuo metu repertuare klasikinio baleto spektaklių yra mažiau, bet tikiu, kad ateityje jų bus daugiau. Norėdamas išplėsti savo žinias, stebiu, kaip šoka kiti šokėjai, kaip jie atlieka vieną ar kitą vaidmenį. Tai labiausiai ir padeda augti, nes užsidiarius prarandama galimybė pamatyti tai, kas vyksta pasaulyje.

Jums teko dirbti su skirtingais choreografais, atlikti įvairius vaidmenis. Kaip prisitaikote prie sparčios kaitos?

Prie tokios įvairovės tikrai nėra lengva prisitaikyti. Ruošdami klasikinio baleto vaidmenį turime itin daug dirbti: kiekvieną dieną pradame nuo pamokos, palaikančios baletui reikalingą formą. Mano nuomone, šiuolaikinio baleto spektaklyje kai kurie dalykai yra paprastesni, nereikalaujantys tokių šuolių, specifinės technikos ir įvairių triukų. Sunkiausia, kai vieną savaitę turime šiuolaikinio, o kitą klasikinio baleto spektaklį. Dažniausiai vienu metu repetuojame ir vieną, ir kitą, o tokiam intensyvumui reikia ir ištvermės, ir jėgos. Anksčiau šokome daugiau klasikinių spektaklių ir mažiau modernių, todėl šiuo metu jaučiu repertuaro pokytį.

Baletas neretai siejamas su stereotipais. Su kokiais jums teko susidurti?

Regis, anksčiau baleto srityje vyravo nesveika konkurencija, bet su tuo susidurti neteko. LNDT trupėje vieni kitus itin palaikome: niekad nesu pajutęs, kad kas nors linkėtų kitam blogo. Atvirkščiai, kaip šokėjai ir kolegos, vieni kitiems padedame. Sugrįžti po traumos man itin padėjo repetitorius, šokėjai ir scenos partnerė. Labai dėjuosi, kad mane supa tokie žmonės.

Sukūrėte daugybę vaidmenų kartu su partnere primabalerina Kristina Gudžiūnaite: šokote tokiuose spektakliuose kaip „Žizel“, „Romeo ir Džuljeta“, „Arlekino milijonai“ bei daugelyje kitų. Kaip gimė toks tvirtas duetas?

Mūsų bendravimas prasidėjo labai įdomiai. Tuo metu mokiausi

mokykloje, o Kristina atvažiavo į užsiėmimus su profesionalais, kad patobulėtų kaip šokėja: padirbėtų pamokose ir individualiai su kitais mokytojais. Ten ir susipažinome, tačiau net nenutuokėme, kad kada nors kartu šoksime. Kai atvykau į Lietuvą, mano pirmoji partnerė buvo Anastasija Čumakova, padėjusi įsisavinti tuometį repertuarą. Viskas vyko labai greitai, nes primarijus Nerijus Juška dėl patirtos traumos negalėjo šokti. Turėjau daug dirbti ir repetuoti, nes į repertuarą buvau tiesiog įmestas. Po kurio laiko spektaklyje „Čipolinas“ man skyrė vaidmenį, kurį turėjau atlikti su Kristina. Nuo to viskas ir prasidėjo, o vėliau spektaklių vis daugėjo – kartu šokame jau daugiau nei dvylika sezonų.

Kaip keičiasi rutina, kai tenka atlikti vaidmenis su kitomis šokių partnerėmis?

Jeigu turiu dirbti su kita partnere, procesas užtrunka kiek ilgiau. Turiu ne vienų metų patirtį, ir atsiliepinimai, kad esu geras šokio partneris, mane labai džiugina. Pavyzdžiui, kartais nutinka taip, kad tą patį spektaklį šoku su skirtingomis partnerėmis: vieną vakarą su Kristina, o kitą – su kita šokėja. Visi žinome šokio tekstą, tačiau prasideda kiti derinimosi aspektai. Tarkim, mums su Kristina įprasta viena poza, o kita partnerė ją atliks jau kitaip. Tad stengiamės priimti bendrus susitarimus.

Baleto mokėtės Minske. Esate minėjęs, kad lengva nebuvo. Su kokiais sunkumais teko susidurti?

Baleto mokykloje ne man vienam teko patirti įvairių sunkumų. Didžiausias pokytis – priprasti prie

žiūrovai, jiems skiriamas papildomas dėmesys. Išsirikęs jauną vyrą, Gamboa pasodina jį vieno žingsnio atstumu nuo aukštytės rėms, apverstas dviračio, kurį išjudinęs apsisuka aplink ir sugauna prieš pat dviračio rėmą įsirežiant į vaikino kaktą. Gamboa taip pat susidraugauja su ratelėje sėdinčia mergaite: jie net sugalvoja savo pasisveikinimą. O atlikdamas vieną iš triukų atlikėjas mandagiai atsiprašo jam už nugaros esančio žiūrovo dėl šiam prieš akis šmėžuojančios sėdynės.

Nuplėšus dar vieną lipnios juostos gabalą, žiūrovai apsupa menininkus ir scenos viduryje esantį dviratį. „Mentir lo minimo“ finale ant jo sėdynės stovi Delgado, o dviratis prilaikomas dešimties mažesnių ir didesnių rankų. Šie žiūrovai, atsitiktinai pasirinkti veiksmą matyti iš arčiau, patyrę menininkų rūpestį ir dėmesį, spektaklio kulminacijoje tampa „dviratį laikančių žmonių“ bendruomene.

M. ALEKSO NUOTR.

Genadijus Žukovskis ir Kristina Gudžiūnaitė balete „Bajaderė“

naujo grafiko ir bendrabočio. Keista, kai nuo dešimties metų pradedi gyventi vienas, be tėvų, prižiūrimas mokyklos auklėtojos. Bendrabutyje praleidau devynerius metus. Pirmieji metai buvo sunkūs ir liūdni, penktoje klasėje net norėta išmesti mane iš mokyklos. Vėliau pasikeitė klasikinio šokio mokytojas ir viskas pajudėjo į priekį. Mokykloje vaikystės neturėjau, bet su tuo susiduria praktiškai visi baleto artistai. Vis dėlto tai buvo ir geri metai, nes jie tapo savotiška gyvenimo pamoka. Apskritai baleto pasaulis yra labai mažas, ir tuos, su kuriais teko mokytis ar dirbti, gali sutikti visur – net Kinijoje, ir ten susiduri su žmonėmis, su kuriais turėjai ką nors bendro.

Kas visus šiuos metus jus motyvavo nepasiduoti ir kurti toliau?

Būtų gaila, devynerius metus atsimokius, viską mesti. Gerbiu žmones, kurie tai padaro lengvai, nes pats taip negalėčiau. Man pasisekė, kad vienas po kito einantys spektakliai įtraukė į rutiną ir grafiką, nebelenkio atbulinės pavaros, kuri galėtų sustabdyti procesą. Metai bėga itin greitai, esu trisdešimt šešerių ir vis dar siekiu palaikyti formą bei aukštą lygį. Nenoriu, kad kas nors bestų pirštu ir sakytų, jog jis jau nieko nebegali. Tačiau kartu iš-eiti esant pačiam karjeros pikui yra sunku. Žinau, kad tai artėja, todėl noriu parodyti ir pabandyti kaip galima daugiau. Dėl traumos nešokau beveik metus, ir sugrįžimas į sceną buvo stiprus, gražus momentas. Pirmieji žingsneliai spektaklio pradžioje yra patys baisiausi, o vėliau apima šilti jausmai ir ateina mintis, kad esi savo vietoje.

Esate minėjęs, koks jums svarbus Alberto vaidmuo balete „Žizel“. Kodėl jis toks reikšmingas ir kuo šis spektaklis taip traukia žiūrovus?

Baleto libretas įtraukiantis – tai meilės istorija, tačiau taip pat ji ir apie išdavystę bei didelę Alberto klaidą. Jis supranta, kad nieko negalės pakeisti. Tai itin dramatiškas spektaklis. Ir techniškai, ir stilistiškai labai sunkus, tačiau esmė yra drama, o ne tik technika.

Kiekvienas gali perskaityti libretą, bet pati istorija turi daug skirtingų niuansų, kuriuos interpretuojame ir suprantame savaip. Emocijos per spektaklį ateina ne iškart. Kartais stebint kokį nors šokėją, atliekantį šį vaidmenį, galima nujausti, jog jam dar reikia paaugti, kad galėtų išjausti ir iki galo suprasti veikėją. Kalbu ne apie techniką, o apie patį žmogaus vidų. Šokėjo judesiai ir gestai yra kalba, kurią žiūrovui reikia pateikti taip, kad jis suprastų. Veido mimiką ir gestus publika gali interpretuoti labai skirtingai. Ši istorija gyvuoja iki šių dienų: daugelyje teatrų spektaklis yra įtrauktas į repertuarą.

Dar visai neseniai buvote išrinktas LNOBT metų solistu, esate gavęs ir LNOBT mylimiausio baleto artisto apdovanojimą, ne kartą buvote nominuotas „Aukštiniam scenos kryžiui“. Ką jums reiškia būti publikos ir žinovų gerbiamu menininku Lietuvoje?

Tai mano visų darbo metų rezultatas ir pasipirtis niekada nepasiduoti. Toks įvertinimas yra itin didelė motyvacija, neleidžianti nuleisti rankų. Gavus geriausią įvertinimą niekas nesibaigia – kaip tik reikia palaikyti iki tol buvusį lygį ir dar labiau jį pakelti. Mano šokio kokybės įvertinimas – žiūrovų aplo-dismentai. Jie veikia tarsi savotiškas narkotikas. Kartais itin sunku pusantro mėnesio dirbti prie vieno spektaklio tik dėl pusantros valandos pasirodymo scenoje. Kyla įvairių klausimų, ar tikrai buvo verta įdėti tiek daug darbo. Tačiau išėjus į sceną ir išgirdus plojimus, palaikančius šūksnius, viskas atsiperka ir veikia kaip savotiška energijos įkrova.

Ką jums reiškia judesys?

Kaip ir minėjau, tai mūsų kalba, kuri neturi ribų. Stebėti aukščiau-sio lygio šokėjus – tarsi perskaityti knygą: iš judesių pasisemi vis ko nors naujo, ką gali panaudoti savo karjeroje ir spektakliuose. Iš mūsų kalbos tobulinimo susidaro profesionalaus šokėjo augimas.

Dėkoju už pokalbį.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

santykį su publika. Kiekvienas žiūrovas jaučiasi laukiamas, o šiuolaikinio cirko spektaklį atliekantys menininkai nebėra tik aprašyme įrašytos pavardės – jie jau pažįstami. „Mentir lo minimo“ atlikėjai vilki baltus, tarsi iš viešbučio pasiskolintus chalatus. Vieninteliai jų „instrumentai“ – mikrofonas su stovu ir nedidelis dviratis. Scenoje juo ratas suka Gamboa, o Delgado vi-saip bando už dviračio užsikabinti, užlipti ant partnerio ar pralysti per tarpą tarp rėmo ir grindų. Dueto atliekami triukai – įspūdingi, reikalaujantys jėgų ir susikaupimo. Atlikėjai to neslepia: jie sunkiai šnopuoja, Gamboa retkarčiais nusišluosto prakaitą į chalato skverną. Toks menininkų atvirumas leidžia priartėti prie žiūrovų. Juk pažįstamiems nemeluojama. Tai taip pat tiesioginė nuoroda į spektaklio

pavadinimą – „Meluokite kuo mažiau“.

Menininkai siekia sukurti lygiavertį santykį su žiūrovais: viena iš vertybių, kuria grindžiamas spektaklis, – žmogiškumas. Tai parodo asmeniniais išgyvenimais pagrįsti menininkų pasakojimai apie jų susitaikymą su savo kūnu. Jie nusimeta chalatus ir atsiveria aplink sėdintiems žiūrovams, iš jų netiesiogiai laukdami to paties. Iš scenoje esančių objektų – lipniosios juostos ir dviračio, bei brūžindama per partnerio nugarą Delgado sukuria garso takelį, lydintį per visą spektaklį. Paprasta veiksmų seka, kurią galėtų atlikti kiekvienas salėje sėdintis žiūrovas, derinama su ekstremaliais triukais veikia kaip priminimas apie scenoje esančių ir juos stebinčių žmonių lygiavertiškumą.

Spektaklio pradžioje scenos ribas žymi baltos lipniosios juostos kvadratas ir du apskritimai. Nuplėšus pirmąjį juostos vainiką, atsiseiti arčiau pakviečiami atsitiktiniai

Gyslomis tekantis raganavimas

Karolinos Ūlos Valentaitės paroda „Gyslos“

EGLĖ KAZAZAJEVAITĖ

Save priskiriu skeptikų grupei – netikiu vaiduokliais, demonais ar mitologinėmis būtybėmis. Visiems „paranormaliems“ reiškiniams bandau rasti loginį paaiškinimą. Man už neaiškias būtybes, apsuptas pasakojimų ir legendų, baisesnis žmogus. Bet pastaruosius kelerius metus esu apsėsta minčių apie raganas. Gal jos mane užbūrė?

Kai gimiau, mane iškart prakeikė – Kazazajevaitė. Gyvenimas nepagalėjo, duodamas tokią pavardę. Nemėgau nei jos, nei vardo – abu buvo prakeiksmas. Net „Word“ siūlo keisti į Kazijevaitė. Šis prakeiksmas ateina su nuolatinėmis frazėmis: „Kokia sudėtinga pavardė“, „Ar teisingai parašyta?“ Tad savo pavardę paverčiau prakeiksmu kitiems. Ir čia prasidėjo mano raganavimas. Kai kas nors bando ją perskaityti, žiūriu tiesiai į akis – pradedama panikuoti, žvilgsnis bėgioja tarp manęs ir popieriaus, dreba balsas. Vieni su palengvėjimu ištaria, kiti pasiduoda ir kreipiasi vardu.

Kaune, „Meno parke“, atidaryta Karolinos Ūlos Valentaitės paroda „Gyslos“. Važiuodama į atidarymą Ūlą jau pažinojau – susipažinome dar gruodžio 19-ąją Vilniaus senamiestyje, kavinėje „Raštinė“. Buvo me susitikusios, nes norėjau pasikalbėti apie jos kūrybą, magiškumą mene, nematomas jungtis tarp žmogaus, gamtos bei pasaulio ir parengti interviu mano bakalauro darbui.

Užlipau į parodų salės trečią aukštą, kur eksponuojami menininkės darbai. Ši patalpa man visada primena palėpę – greičiausiai kažkada taip ir buvo. Ant kai kurių sienų projektuojami videoperformansai, kai kur rodomi vaizdo įrašai per plokščiaekranius televizorius. Ant pilko grindinio projektuojamos tekančios, besiraizgančios gyslos. Linijos rangosi tarytum venos po oda, tarytum upės žemėlapyje – gyvos, pulsuojančios. Jos išsiraizgo po erdvę, jungdamos atskirus kūrinius nematomais ryšiais. Tarp baltų gyslų netikėtai įsiterpia žaliai geltona. Ji drąsi, ryški, atrodo kaip gyvybės ženklas. Šalia projektuojamų gyslų ant grindinio yra įtrūkimas, kuris savaip įsibanguoja į vaizdinį.

Pirmiausia viską greitai permetu žvilgsniu. Daug kas matyta, bet ant galinės sienos – kažkas naujo. Priėjusi atsitupiu ir pradedu žiūrėti. Suprantu, kad tai naujas Ūlos kūrinys, apie kurį ji man jau pasakojo.

K. Ū.: Kitas [projektas] yra labai eksperimentinis, žinau tik jo jausmą. Jis apie susijungimo su gamta ritualą. Kai prisnigs, tikiuosi eiti filmuoti. Dabar žiūriu orų prognozes, bet greitu metu jos nieko nežada.

Kai šnekėjomės gruodžio mėnesį, sniego Lietuvoje tikrai nebuvo ir ilgą laikotarpį po to žiema nesirodė. Prisimenu, kad menininkė pasakojo, jog važiuos į Tartu. Mano galvoje nuskamba mūsų pokalbio nuotrupos.

K. Ū.: Šiaip ir pačios Kalėdos, kol dar nebuvau susipažinusi su witchcraft'u (raganyste), su pagoniškomis tradicijomis ir pažiuromis, man labiau siejosi su šviesa, tad labai laikiu jos. Šiuo metų laiku man patinka, kad yra tamsu, tačiau patinka ir žvakę užsidegti.

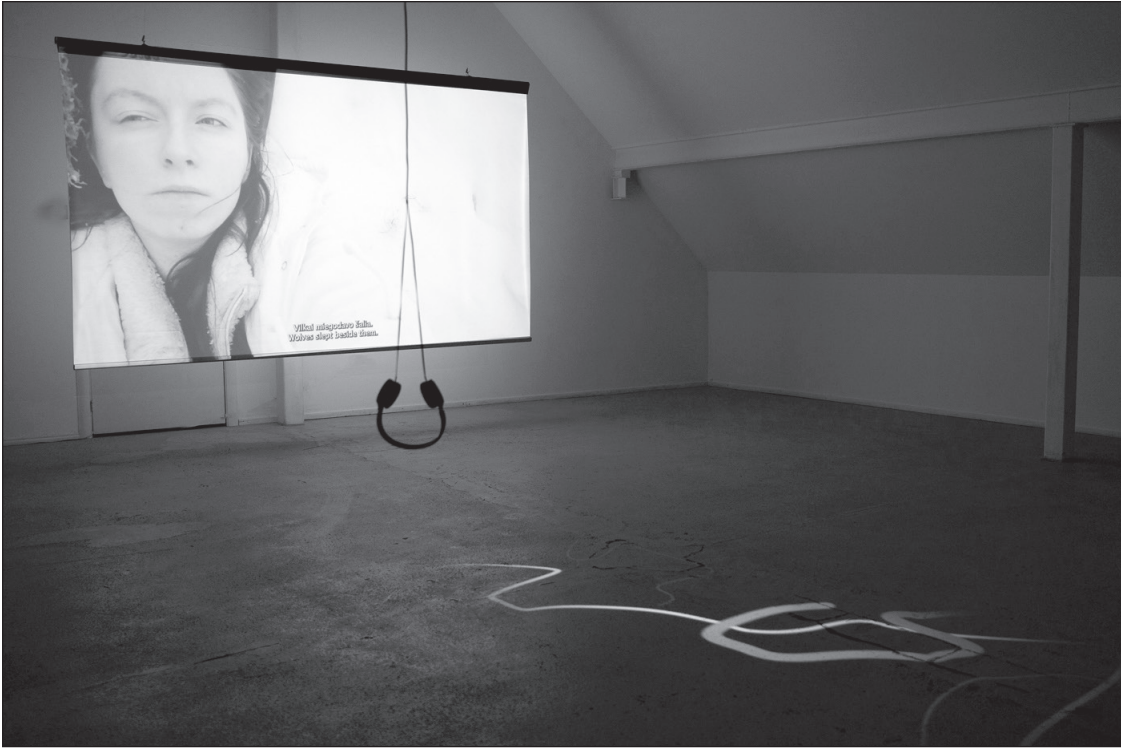
E.: Mistiškumą namuose pajauti.

K. Ū.: Taip. Dabar važiuosiu į Tartu. Ten dar tamsiau, tai gal visai faina. Nors seniau man buvo labai sunku išverti tą tamsumą.

Matau baltą sniegą, juo padengtą visą žemę bei medžius ir krūmus. Šakos, vinguriuojančios tarpusavyje, likę nenukritę apsnigti lapai, pasakojantys apie trapumą, prisiminimus, kurie dar tebesilaiko, – tarsi delsti norinčios akimirkos, lėtai grimztančios į tylų baltą sapną. Ekrane atsiranda Ūlos ranka, bandanti nukrapštyti sniegą ar kaip tik jame kažką atrasti. Baltame šone pasimato tarsi medžio šakos, gal šaknys. Pasirodo, tai į gyslas panašūs Ūlos plaukai. Žingsniai sniege, basomis kojomis, – aštrus šaltis iš karto įsismelkia į odą, bet po pirmo sustingimo ateina keistas budrumas. Kadre atsiranda Karolinos veidas – tyrinėjantis, įdėmiai žiūrintis į kamerą. Balta menininkės apranga susilieja su sniegu, jos veidas išryškėja tarp tamsių plaukų. Akyse – kažkas nenusakoma: tarsi klausimas, tarsi tylą, pilną reikšmių. Žiūri taip, lyg matytų ne tik mane, ne tik kamerą, bet kažką daugiau – galbūt sluoksnius, iš kurių sudėta ši akimirka. Vaizdiniai vis keičiasi tarpusavyje – apsnigtus gamtos vaizdus keičia Ūlos veidas, susiliejantis su gamta aplinkui. Ir galų gale viskas tampa balta.

Pakeliu akis – ant įstrižai išsikišusių lubų projektuojamas videoperformansas. Tai man jau gerai pažįstamas „Laukinis švelnumas“. Prisimenu, kaip pirmą kartą pamačiau vaizdo įrašą. Turėjau peržiūrėti kelis kartus, kad suprasciau, kas vyksta, nes ritualą atliekantis asmuo lyg matytas, bet neatpažįstamas. Visas videoperformansas tarsi sapniškas, iki galo nesupranti, kas vyksta, kol pats nepradedi įsilieti į ritualą. Kamera lėtai fiksuoja rankų, kūno gestus, jų ritmingą, hipnotizuojantį judėjimą. Kiekvienas judesys, kiekvienas šešėlis atrodo reikšmingas, bet tuo pačiu metu ir klaidinantis.

E.: Gal galėtum papasakoti apie „Laukinį švelnumą“? Kaip viskas prasidėjo? Ir kodėl tai turėjo būti videoperformansas? Kaip tai atsiskleidė?

Karolina Ūla Valentaitė, „Gyslos“, parodos fragmentas. 2025 m.

A. REKŠTYTĖS / GALERIJOS „MENO PARKAS“ NUOTR.

K. Ū.: Viskas prasidėjo tuo, kad aš, dar nestudijuodama magistrantūroje, neturėdama tokios aktyvios meno praktikos, rinkau savo mėnesinių kraują. Nežinau kodėl, bet man tiesiog reikėjo jį rinkti. Turėjau šaldytuve, nežinojau, ką su juo daryti, po to išmečiau. [...] Tada nuėjau į mišką, maniau, kad labai gražiai ir teatrališkai tą atidavimą į gamtą galima nufilmuoti. Bandžiau su tuo žaisti ir kažką daryti. Mano magistrinio darbo vadovė vis sakydavo, kad reikia kokio nors naratyvo. Ir galvojau: „Gerai, gal kažkaip sukursiu tą naratyvą.“

Ūla pasakojo, kad dar kartą perskaičiusi istoriją apie Babą Jagą suprato, jog moteriška energija, kuri gali būti ir žiauri, ir švelni, yra apie susigrąžinimą. Ir apie tai, kaip norisi nužudyti susidariusią patriarchalinę dogmą.

K. Ū.: Dar pagalvojau – iš kokio čia Adomo šonkaulio atsiradom? Aš pati galiu jį nusilaužti ir padaryti tokį ritualą apie susigrąžinimą, iš moteriškos pozicijos. Taip ir gimė idėja, naratyvas ir filmavimas. Man nesinorėjo, kad tai būtų vien apie moteriškumą. Pasikviečiau performansų menininką Julijų Jančiauską. [...] Ir sakau: „Juliau gal galiu tave pafilmuoti?“ Taip atsirado Julius, labai papildęs mano darbą. Jame lyg matai mane, lyg Julijų.

E.: Kai žiūrėjau pirmą kartą, nesupratau, ar ten tu, ar kažkas panaši į tave. „Ten ne ji, o gal?“ Ir tada labai įdomu žiūrėti. Nes tikiesi pamatyti tave, bet kažkas ne taip. O kaip atsirado patys tekstai?

K. Ū.: Tekstai atsirado, nes atėjau iš menotyros. Rašymas buvo natūrali praktika. Aš buvau kažkiek rašiusi ir grožinio teksto, bet sau į stalčių. Tada mano dėstytoja Simona Žemaitytė mus paskatino rašyti: vėl pradėjau tai daryti ir man labai patiko. [...] Prasidėjo pirmas „Laukinio švelnumo“ filmavimas, bet tai

buvo ne iš naratyvinės pusės. Norėjosi pasirašyti tekstą – tai atsisėdau ir parašiau. Kartu atėjo savęs supratimas ir bandymas užčiuopti raganavimo ir mistiškumo paslaptį – kažko neišsakant iki galo.

Vienas iš tekstų, kurį Karolina rašė magistro darbui, kurdama pasakojimą, išspausdintas ir parodos skrajutėje. Kai kurie kiti pasakojimai taip pat yra išleisti. Šis konkretus pasakoja apie ėjimą spanguoliauti su močiute ankstų rugpjūčio rytą, bet močiutė iš tikrųjų ne spanguolių ėjo rinkti, o kitu tikslu, gal net svarbesniu.

Prieinu prie sienos su ekranais ir sukabintomis ausinėmis. Jau esu mačiusi šios instaliacijos „Simbiozė“ vaizdo įrašus ir išklausiusi jų garso takelį. Bet matyti juos erdvėje, rodomus vienu metu, yra visiškai kitoks pojūtis nei žiūrėti po vieną savo mažame kompiuterio ekrane. Jaučiu, kaip erdvė įtraukia, kaip akys nebeseka vienos ekrano ribos, o keliauja tarp fragmentų, ieškomos jungčių.

E.: Dar projektas „Simbiozė“. Jį sudaro keletas videoperformansų.

K. Ū.: Tai buvo pirmų metų, pirmo pusmečio darbas. Kai viskas prasidėjo, į meninę praktiką įsiliejo didelė dalis witchcraft'o (raganystės). Man reikėjo padaryti kažkokį kūrinį, ir tai labai sunkiai sekėsi. Galvojau apie akademines, bet nusipirkau kamerą ir išėjau su mama filmuoti į mišką. Mano mama gyvena miške, mes ten eidavome ir seniau, atsiminiau, kaip tai darydavom dar mano vaikystėje. Tada apsigyvenome bute ir važiuodavome į Birštoną. Ten yra toks takas miške, eidavome, kepdavome dešreles ir mums būdavo labai gera. Kai ėjome pasivaikščioti jau man suaugus, irgi kilo labai panašus jausmas. Filmuodama ir bandžiau apčiuopti, apie ką jis. Greičiausiai tai mamos meilė, saugumas ir susilietimas su gamta per vaikystę.

Instaliacija sudaryta iš penkių vaizdo įrašų: „samos“, „grybai“, „pokalbis su mama“, „ritualas“ ir „miške su mama“. Gal iš pirmo žvilgsnio sunku suprasti, kaip viskas susiję, bet tarp jų teka nematomos gyslos – kaip šaknys po žeme, kaip prisiminimų ir jausmų srovės. Samanos alsuoja drėgme ir laiku, grybai dygsta tarsi slapti ženklai, ritualas kuria intenciją, pokalbis su mama atveria švelnų, bet galingą ryšį, o miškas tampa viso to audiniu – erdve, kurioje viskas susilieja. Šie fragmentai pulsuoja kartu, persidengia, kviečia stebėtoją įsiklausyti ir pajusti – kaip gamta saugo atmintį, kaip šeima tampa ritualu, kaip magija slypi pačiuose paprasčiausiuose veiksmuose.

K. Ū.: Filmavau, kaip mama nuo medžio renka kerpes ir deda į maišelį. Dariau performansą, naudodama šį vaizdo įrašą, bet man nesinorėjo, kad būtų užkadrinis balsas, tai galutiniam videoperformanso variante palikau tik vaizdą be garso. Pusiau kaip ir pliką medžiagą, pridėjau tik tekstukus, kurie yra rodomi ant įvairių augalų vaizdų. Man labai norėjosi ieškoti, kaip mes susiję su biologine gamta. Ir kaip per biologinę gamtą galima įnešti mistiškumo ir bandyti ką nors užčiuopti. Dar yra tas ritualas su žolėmis. Kartais, kai man kažko labai reikia, bet negaliu to gauti, darau keistesnius ritualus. Vieną iš tokių ir nufilmavau, bandydama susiliesti su gamta, prašydama jos energijos. Esu racionalus žmogus, kad ir kaip būtų keista. Ir stengiuosi nebeatsakinėti į klausimą, ar magija egzistuoja. Ar energijos keičiasi, ar nesikeičia. Jei kažką padarau ar kas nors nutinka, tai priimu. Bet stengiuosi nebebandyti to racionalizuoti ir atsakinėti, kodėl taip nutiko.

Lankantis parodoje, vaizdai man jungėsi su žodžiais. Mintyse vis

NUKELTA Į 9 PSL.

Pirmi žodžiai vasaros popietę

Apie parodas „Bakakay“ galerijoje „Atletika“ ir „Čia būta pilies“ erdvėje „Editorial“

MONIKA PAKERYTĖ

Noriu grįžti į laiką, kai nemokėjau nė žodžio. Kai viskas stebino, buvo nuostabu ir baisu. Kai mano verksmas, nerišlus murmėjimas ir mosavimas putliomis rankutėmis buvo vieninteliai komunikacijos būdai. Paroda „Bakakay“ (kuratoriai Monika Kornilova ir Artūras Mitinas) primena, kad juos jau užmiršau. Dabar temoku lipdyti raidę po raidės į žodžius, o juos – į nesibaigiančias sakinių mozaikas.

Vos įėjus mano akis lengvu šydu uždengia Monikos Kornilovos neverbaliniai koliažai – instaliacija „Apmušalai“ (2025). Karpiniai lyg iš žurnalo, lyg iš meno albumo, kartais nepažeisti, kartais įplyšę, vieniši ir netikėtai suporuoti, švelniai plevena atspausti ant peršviečiamo audinio. Vaizdai abstraktūs, ant balto audinio pabirę kaip spalvotų pieštukų drožlės ar margo puoduko šukės. Kūrinio lengvumas netikėtai perkelia į vasaros popietę sode, kvėpia braškėmis, lipnius pirštai verčia blizgius žurnalo lapus – menininkei pavyksta abstrakčiais vaizdais atkurti konkrečias situacijas (bent jau mano gyvenimo). Bet netikėtos jungtys čia nesibaigia.

Koliažus lipdo ir Stephanie Baechler. Didžiojoje salėje (buvusioje sporto) ant langų ir ant betono blokų įkurdinamos menininkės stiklinės bei keraminės skulptūros. Keramika primena scenografijos sluoksnius klasikiniuose spektakliuose ar dėl savo mastelio – trimaciūs atvirukus. Ant horizontalios plokštelės vertikaliai sudėlioti panašaus storio elementai savo grakščiais kūnais sukuria kompozicijas, kurias galima apžiūrėti iš visų pusių. Jose abstrakčios linijos susijungia su konkrečiomis plaštakų („The gesture of... (...gestas)“, 2021) ir biusto („Clairevoyant (Aišklaregė)“, 2021) formomis. O langų rėmo keturkampius pralinksmina „Funny figures (Juokingos figūros)“ (2023), įkvėptos *Musée d'art et d'histoire* stiklo kabineto ir ten esančių vitražų. Kūriniuose tobulumas nėra siekiamybė, laisvai žaidžiama su formomis, spalvomis, atsitiktinumais, paviršių nelygumais. Tarp

Marta Frėjutė ir Sallamari Rantala, „Čia būta pilies“, parodos fragmentas. 2025 m.

abstrakčių stiklo formų netikėtai įsiterpia jautrios, plonos linijos piešiniai, kompiuterinė grafika, tiesiogiai vitražo tradicija sekančius kūrinius paverčianti nepaneigiamais šiuolaikybės įrodymais.

Mastelis staigiai kinta pasukus link Hannos Umin kūrinio „Aegisthus“ (2024): nedidelė skulptūrėlė kruopščiai sudėliota iš įvairiausių smulkių detalių. Buklete pateikiamos kūrinio sudedamosios dalys – nukirpti nagai, dolerio gabaliukai, sutepti autorės krauju, panaudoti skalpeliai, džiovinti lėšiai – skamba kaip makabriško recepto dalis. Burtai meilei ir sėkmei ar vudu? Ir šis, ir kiti menininkės kūriniai, netikėtai nutūpę ant apsilupinėjusių sienų, savo forma primena sava-darbius garbinimo objektus. Arba skrupulingai sukurtus atsiminimų altorėlius, kurių neatskiriama dalimi mano akyse tampa menininkės kūniški likučiai. Prisimenu karalienės Viktorijos laikais kurtus amuletus ir paveikslukus iš artimųjų ar savų plaukų, meilės ir gedulo laiškus. Tokie sentimentalūs ir asmeniški, bet kartu šiuolaikiniam žiūrovui šleikštulį keliantys artefaktai, įšaldantys konkretaus laiko tarpo fizinius įrodymus.

Kaip ir Umin skulptūrėlės, mano klajones po miglotas parodos erdves lydi tapytojos Inos Budrytės

praeitis ir dabartis kalbasi tarpusavyje. Galbūt raganavimas nėra burtai ar paslaptingos formulės – gal tai tiesiog gebėjimas matyti ryšius, kurie slypi po paviršiumi, tarp žmonių, gamtos, prisiminimų ir istorijų. Ir galbūt mano „prakeiksmas“ niekada nebuvo tikras prakeiksmas – gal jis buvo užšifruotas ženklas, kuris mane vedė ten, kur esu dabar.

Paroda veikia iki kovo 9 d.

Galerija „Meno parkas“
(Rotušės a. 27, Kaunas)

paveikslai. Jų spalvos, kompozicijos, siužetai atrodo perkelti iš kito pasaulio. Atmintyje labiausiai įstringa lipnus baltos ir violetinės spalvų mišinys, gal net su pilkumo prieškoniu, primenantis apie nekenčiamą pietų miegą darželyje, slogius vasaros sapnus ir susikauptą skaičiuojant mergaitės, gulinčios lovelėje priešais, blakstienas. Jie (paveikslai ir mano prisiminimai) vaikiški. Bet vaikiškumo parodos kontekste nesieju su infantilumu, paprastumu ar neprofesionalumu.

Tokią prieigą, remdamasis ir kitais tyrėjais, siūlo Mitinas. Šį meninį, kuratorinį ir mąstymo judesį norisi pagirti. Net populiariosios psichologijos diskurse vis daugiau kalbama apie vidinio vaiko gydymą ir, manau, ne veltui. Grįžimas į savos ar kolektyvinės vaikystės mąstyseną, būseną – gali būti skaudi, bet kartu ir praturtinanti patirtis. „<...> ateina metas suręsti rišlią kalbą ir iškomunikuoti suprantamas reikšmes, kadangi rašome ne poeziją, ir visą šį sugestyvų potencialą tenka apkapoti, perdirbti bei nušlifuoti, kad mintys gultųsi šalia viena kitos tvarkingai nelyginant plytos. Ir štai, žvilgtelėjęs atgal, matai, kaip visas juodraščio daugiabriauniškumas nusitrynė ir sunyko“ (Artūras Mitinas, „Išversti save į žmonių kalbą“, *artnews.lt*). Galbūt, bandydami būti suprasti, prarandame esmę?

Į visiškai kitokius giluminius sluoksnius tolyn braunuosi „Editorial“ veikiančioje parodoje „Čia būta pilies“ (kuratorė Egla Mikalajūnė). Anotacija pasufleruoja dvi pilies sampratas. Pilis – archeologinis didingos praeities įrodymas bei vaikų (ir ne vaikų) užsiėmimas paplūdimyje. O aš čia matau dar ir pasakišką dėmenį – smėlio tonai ir spalvotas stiklas iš karto primena Jūratės gintarinę pilį. Parodoje susijungia dviejų menininkių Martos Frėjutės ir Sallamari Rantalos

kūryba. Kūrinių medžiagiškumas akivaizdžiai joms abiem labai svarbus. Menininkės viena kitą papildo ir pratęsia. Juk stiklas kažkada buvo smėlis. Rantala renka prie Vilniaus kasamą smėlį, maišo jį su pirktiniu ir pasitelkusi klijus formuoja skulptūrinius objektus. Jie savo griežtumu paneigia smėlio prigimtį sruventi pro tarpupirščius, griūti, trupėti – judėti. Menininkė iš smėlio formuoja tai lentynas („Daug dalykų buvo padėta ant tos lentynos“, 2023), tai laiptus („Pakopos“, 2024), kūriniai, regis, kadruoja pagal pavadinimus, pasufleruotus tikrovės, priartinti objektų fragmentai

Stephanie Baechler, „Funny figures“. 2023 m. „Bakakay“, parodos fragmentas. 2025 m.

sukuria begalybės įspūdį. Smėlio bareljefai tampa mažais langeliais į neapibrėžtą erdvę, besitęsiančią iki nežinomybės krašto.

Frėjutė kuria plono spalvoto stiklo objektus. Pačiame salės viduryje – gintaro geltonumo langas („Mes buvome čia“, 2024). Vietoj Baltijos aukse įstrigusių vabzdžių čia atsiranda kitas archeologinis išpudas – plaštakų atspaudai. Liauni riešai, ilgi pirštai kyla į viršų kaip liepsnos (Sudeginusios pilį? Gal tai mirties išpaudai?). Sekant mirties liniją, ant grindų estetiškai numestas sulamdytas buitinės chemijos butelis – „Based on True Story“ (2025). Jis, tiesą sakant, net kiek labiau ekologiškas variantas, išmestą butelį jūra paverstų žavingais stikliukais. Bet atsitraukiu nuo medžiagos ir grįžtu prie kūrinio turinio: ar toks bus mūsų archeologinis palikimas? Nesunykstantys plastiko ir kitų atliekų klodai?

Abiejose parodose svyruoju tarp pasinėrimo į naivumą ir noro užsikasti hipotetiniais klausimais. Žiemai baigiantis netikėtai atsiduriu vasaroje. Laike atlapojančioje protą jusliniam patyrimui, lengvam hedonizmui ir intuityvumui. Gal rudenį gailėsiuos degimo, o gal jis sušildys ir išdžiovins pūvančių jausmų bei lapų krūvas?

Paroda „Bakakay“ veikia iki kovo 15 d.

Galerija „Atletika“ (Vitebsko g. 21, Vilnius)

Paroda „Čia būta pilies“ veikia iki balandžio 5 d.

Projektų erdvė „Editorial“

(Latako g. 3, Vilnius)

ATKELTA IŠ 8 PSL.

prisimindavau susitikimą su Ūla. Jos pasakojimai papildė matomus kūrinius. Čia, tarp manęs ir kūrinių, tarp manęs dabartyje ir manęs praeityje, susiraizgę gyslos – nematomos, bet juntamos jungtys, kurios pulsavo kaip gyva medžiaga. Jos plėtėsi erdvėje, jungdamos meną su prisiminimais, patirtis su pojūčiais, žodžius su tyla. Atrodė, lyg pati paroda būtų tapusi ritualu, kuriame laikas ir erdvė susipina, o

Tekstas kaip performansas – ir performansas kaip tekstas. II dalis

Meninio tyrimo pristatymas

MONIKA DIRSYTĖ

2 įrašas – pasiruošimai

Kai darydavau dviejų arba trijų dienų performansą, pirmą dieną atrodydavo, kad ta pati instaliacija, ta pati aš, bet kažkaip neveikia. Net žiūrovai klausdavo: kaip ten pradžioje? Kažkaip nevyksta. Bet kuometoliau darai performansą, tuo labiau jauti jėgą, kuri susikuria net ore. Pavyzdžiui, vyko „Ledo podiumas“. Pirmomis dienomis rodžiau labai ilgą videofilmą. Žiūriu, galvoju, kad neįtikina. Ir labai gaila, kad nėra viso antros dienos videoįrašo. Turiu tik nufilmuotą pabaigą. Tame videoįrašė matau, kad tikrai šliaužiu ledu – ir griūnu, ir stojuosi, ir keliuosi... Yra visiškai kita energija. Nes atsitinka, kas atsitinka. Negaliu kalbėti už kitus, bet įtariu, kad taip yra: atsikeliame, atidarome duris ir einame į žmones, užsidedame kepurę, užsirišame šaliką, apsirengiame. Turime teatrą, gyvename šitą gyvenimą. Ir tai atsitinka kaip performansas. Turi susikūręs įvaizdį: kaip atrodysi, kaip turėtų būti. Bet per ilgą laiką taip pavargsti emociškai ir fiziškai, kad neturi jėgų galvoti, ar koją padėjai teisingai, ar kreivai, tiesiog norisi, kad greičiau praeitų laikas. Kai nė truputėlio nevaidinu, prasideda performansas.

Yra performansų, kuriuos kviečia daryti. Pavyzdžiui, performansas „Aš tavo saulė“ vyko 2015 m. ir visiems labai patinka iki šios dienos, kviečia jį atkurti, motyvuodami, kad jau praėjo daug laiko, būtų įdomu jį pakartoti kitame kontekste. Bet nutraukiu performansą tada, kai jį gerai įvaldau. Pati jaučiu, kad išeina teatras ir pasidaro nebeįdomu. Man įdomu, kol suprantu: taip nusiplūksiu, kad įvyks

performansas. Tokia mano metodika, niekada specialiai nesiruošiu – jokios meditacijos, jogos. Žinau, kad kiti menininkai vyksta į keliones, susitikimus su burtininkais. Aš to vengiu, nes man įdomu išokti ten be jokio pasiruošimo. Aišku, kartais reikia dėl sveikatos. Man reikia dopamino, būna, nevalgau dvi dienas ir į upę šoku, bet čia turbūt susiję dalykai. Tačiau, aišku, kartais tenka. Pavyzdžiui, atlikdama „Podiumą“ turėjau žinoti, kaip vaikšto modeliai. Po to performanso galvojau, kaip pagaminti vaikui valgyti, nes kūnas prašėsi poilsio. O šiaip, manau, pasiruošimas vyksta natūraliai bendraujant su žmonėmis, stengiantis patirti daug visko, kiek įmanoma, tikresnio, atviresnio. Kartais išeina, kartais neišeina.

Monika: Kaip pasiruošti performanso menui?

ChatGPT: Pasiruošimas performanso menui yra svarbus procesas, kuris apima tiek fizinį, tiek psichologinį aspektus. Tai gali būti taikoma įvairioms situacijoms, tokioms kaip viešojo kalbėjimo renginiai, muzikos koncertai, teatro pasirodymai ar kitos performansinės veiklos. Štai keletas bendrų patarimų, kaip pasiruošti performanso menui:

- Praktikuokite.** Reguliariosios praktikos yra esminė dalis. Kuo daugiau laiko skirsite pasirengimui, tuo labiau tikėtina, kad būsite geriau pasiruošę ir pasitikėsite savo gebėjimais.
- Suaukite.** Suaugimas reikalauja savęs pažinimo ir supratimo, kas yra jūsų stiprybės ir silpnybės. Įvertinkite savo gebėjimus realistiškai ir stenkitės tobulinti tai, kas jums kelia iššūkius.
- Mokykitės kvėpavimo technikų.** Geras kvėpavimas padeda

nuraminti nervus ir pagerina bendrą emocinę gerovę. Išmokite kontroliuoti savo kvėpavimą, kad būtų mėtė ramesni ir pasitikintys.

4. **Auginkite savo pasitikėjimą.** Patikėjimas savimi yra svarbus performanso metu. Stenkitės suvokti savo vertę ir tam tikrais momentais tiesiog pasitikėkite savo gebėjimais.

5. **Fizinis pasirėngimas.** Jei jūsų pasirodymas reikalauja fizinio aktyvumo, prieš tai įsitikinkite, kad esate pasirėngęs. Tai gali apimti apšilimą, mankštą ar kitus būdus.

6. **Planuokite atsipalaidavimo laiką.** Prieš performansą svarbu turėti laiko atsipalaiduoti ir nusiraminti. Galite praktikuoti meditaciją ar kitas atsipalaidavimo technikas, kad sumažintumėte stresą.

7. **Turėkite planą B.** Nesvarbu, kaip gerai pasiruošite, ne viskas vyksta, kaip planuota. Turėkite planą B arba būdą greitai prisitaikyti prie nepageidaujamų situacijų.

8. **Stilingai atrodykite.** Jei tai tinka jūsų pasirodymui, pasirinkite, kad jūsų apranga, plaukai ir makiažas būtų tvarkingi ir tinkami renginio temai.

9. **Mokėkite valdyti stresą.** Performanso metu stresas gali būti neišvengiamas. Mokėti jį valdyti yra svarbu. Naudinga išmokti keletą streso valdymo technikų, tokių kaip gilus kvėpavimas ar meditacija.

10. **Būkite pasiruošę klaidoms.** Net ir geriausius pasirėngimus gali paveikti įvairūs veiksniai. Svarbu sugebėti adekvačiai reaguoti į netikėtus momentus ar klaidas ir toliau dalyvauti performanse su pasitikėjimu ir entuziazmu.

3 įrašas – gyvenimo tikslas

Žmogiškumas skleidžiasi ribinėse situacijose. Man atrodo, kad pati save įstumiu į tokias situacijas,

kai tenka susidurti su labai kietomis ribomis. Pavyzdžiui, „Ledo“ performansas buvo sunkus fiziškai. Po jo reikia savaitės atsigauti. Buvo sunku ir emociškai. Gal dėl to, kad senstu, nežinau. Kas atsitinka, kai susiduri su riba? Jeigu esi žmogus, gimsta empatija. Kai praeini pro elgetą, žinai, kad reikia įmesti jam pinigėlį. Kad pasijustum geriau. Bet tai – paviršutiniškas gerumas. Daugybę kartų savęs klausiu: kiek kartų iš tikrųjų buvau gera? Kiek kartų padariau kažką gero gyvenime? Ar tikrai galiu kam nors padėti? Įdomiai radau save Vilniaus universitete, Technologijų universitete ir Dailės akademijoje. Man labai patinka dėstyti, nes jaučiu, kad galiu duoti. Ir man tai yra tikras, geras jausmas, to ieškau. Atsakant labai paprastai – ieškau tikro gerumo, empatiškumo, nes man tai yra žmogaus esmė, nukapstant visus paviršius, ištraukiant žmogiškumo šaknį. Toks yra mano ne tik šių ketverių metų, bet ir gyvenimo tikslas.

Monika: Koks žmogaus gyvenimo tikslas?

ChatGPT: Šis klausimas apie žmogaus gyvenimo tikslą yra gilus ir daugeliui žmonių gali duoti skirtingus atsakymus, priklausomai nuo jų asmeninių įsitikinimų, kultūros, religijos ar pasaulėžiūros. Čia pateiksiu keletą požiūrių:

- Religinis požiūris.** Religijos dažnai kelia tam tikrus gyvenimo tikslus, pavyzdžiui, tarnauti Dievui, praktikuoti gailėstingumą ir mylėti savo artimą kaip save patį. Skirtingose religijose gali būti skirtingos interpretacijos.
- Filosofinis požiūris.** Filosofai gali teigti, kad žmogaus gyvenimo tikslas yra ieškoti prasmės, pažinimo ar asmeninio tobulėjimo. Šiuos klausimus tyrinėjo garsūs

Monika Dirsytė, „Ledo podiumas“, performanso dokumentacija. 2023 m.

D. LIALYTĖS NUOTR.

filosofai, tokie kaip Sokratas, Arisototelis ar egzistencialistai.

3. **Biologinis požiūris.** Biologiškai galima teigti, kad žmogaus tikslas yra išlikti ir perduoti savo genetinę medžiagą kitoms kartoms, kaip tai vyksta evoliucijos procese.

4. **Asmeninis požiūris.** Kiekvienas žmogus gali turėti savo asmeninį tikslą ar suteikti individualią prasmę gyvenimui, kuri gali būti susijusi su asmeniniu laimėjimu, laimingu šeimos gyvenimu, kūrybiškumu ar kitais aspektais.

Gyvenimo tikslas gali būti ir dinamiškas, besikeičiantis su laiku, patirtimis, aplinkybėmis. Tai yra subjektyvus klausimas, ir kiekvienas žmogus gali atrasti atsakymą pagal savo įsitikinimus ir gyvenimo kelią.

Straipsnyje, kuris yra dalis mano meninio tyrimo, apmąsčiau technologijų ir žmogaus kūrybines galimybes. Galima numatyti, kad technologijos laikui bėgant dar labiau tobulės ir integruosis į meną, tačiau jos visada liks prieš unikalią besiskleidžiantį kūrybingumą, kurį ištransliuoti gali tik netobulas žmogus.

Apie matymą

ATKELTA IŠ 1 PSL.

konservuoti dažai, nugrandyti nuonepavykusių paveikslų („Spalvų gyvenimas ir mirtis“, 1979–2023). Skamba kaip pamoka apie klaidas, kad verta jas pripažinti, neslėpti, pakontempliuoti. Pajuokauti išmeno darymo preke. Menas čia – tai ta kita žemė, kur visi svarbiausi dalykai suteka iš visų tikrovių.

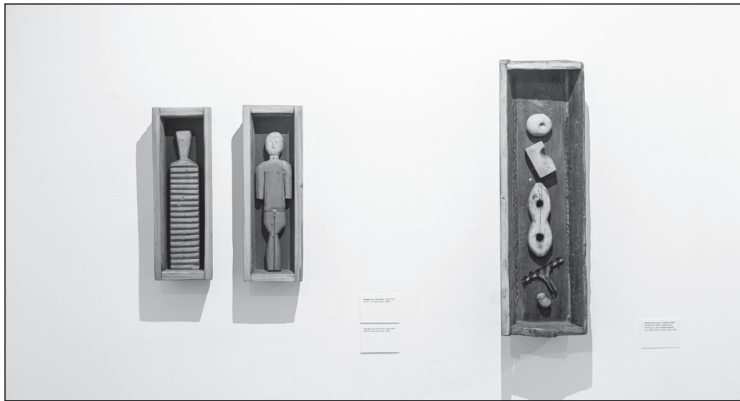
Kitose salėse yra kur žvalgytis ir patirti įvairių virsmo nuotykių, vaizduotės kelionių bei pažinčių, o šioje santūriojoje dalyje sustoji pamąstyti. Niekas čia nieko nlinksmis. Teks plačiomis akimis pastovėti prieš „Vanite“ (2006) boluojančią kaukolę ir vienišą drobę

„Juodos uogos“ (2021), kur į pievą atėjo juodai apsirengusi, gobtuvu apsigobusi ir gero nežadanti viešnia.

Mes ją pažįstame iš ankstesnių šio ir kitų menininkų kūrinių. Dalgio nepasiėmė, bet jį atstoja beveik glėbin trenkiantis žaibas. Varinio žvilgesio šviesa nė kiek nešildo. Ji padalina dangų į dvi dalis, bet abi jos švyti nejaukiai, gal net nuodingai. Atpažįstame, tik jau kitaip nei objektuose, nerimą, nuojautas, susijusias su mūsų mirtingumu, gėla, baime. Kiti du kūriniai laiko už rankos buitį ir gyvą kontaktą, perkelia mus atgal į šiapus: „Maldaknygė, siūlų kamuolėlis ir žvakė“ (2005),

„Vytautas ir Ona“ (2011). Skaudžiai, bet tiesiai surinkta paveikslų kompanija. Taip ir reikia, bent kartais.

Viršutinėje salėje – lyg laiškai ir žinios, siunčiamos tiems, kas anapus. „Laikas yra klaikas. Antanui Martinaičiui atminti“ (1939–1986), „Nuotaka“ ir „Rekrutas“ Algiui Skačkauskui (1955–2009) ir (laiko, turinio, gyvenimų) apimtimi didžiausias „Keno tafas – 68 knygos“ (2014–2024). Lyg antkapiai su akmenėliais ar geležėlėm, bet pirmiausia panašūs į knygas mediniai objektai įvaizdina Povilui Ričardui Vaitiekūniui svarbių asmenybių tinklą. Kaip puikiai surašė parodos teksto autorės Kristina

Povilas Ričardas Vaitiekūnas, „Ūlos g. 19, Mardasavas“, parodos fragmentas. 2025 m.

I. JUODYTĖS / VGMC NUOTR.

Kleponytė-Šemeškienė ir Jurga Minčinauskienė: „Tai jautrus Vaitiekūno *homage*, skirtas bičiuliams, šviesuoliams, su kuriais bendravo, draugavo, kurie jį įkvėpė. Po šiuo skaičiumi ir konceptualia atminties forma slepiasi daugybės įsimintinų asmenybių: literatų, filosofų, menininkų, garsių ir nelabai, šviesi atmintis.“

Tų asmenybių sąrašą rasite ant sienos. Tada galima pagalvoti apie savo sąrašą. Apsidairyti. Visur pradėti regėti. Nusiųsti linkėjimą menininkui, kad dar kartą atidare langą tarp šiapus ir anapus, kepštelėjo: matai? Dabar matau.

Paroda veikia iki kovo 15 d.
Galerija „Kairė–dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius)

Filmai tikri tada, kai investuojame savo patirtį

Damianas Kocuras apie filmą „Po ugnikalniu“

2023-iaisiais „Kino pavasaris“ pristatė lenkų režisieriaus ir operatoriaus Damiano Kocuro debiutinį filmą „Duona ir druska“. Šiemet festivalio konkurse rodomas naujaušias jo filmas „Po ugnikalniu“ („Pod wulkanem“, 2024). Tai pasakojimas apie ukrainiečių šeimą, kuri atostogaudama Tenerifėje sužino, kad praidėjo karas. Pateikiame režisieriaus interviu, vasarį išspausdinto žurnale „Zwierciadło“, fragmentus.

Daug kas kritikavo Lenkijos „Oskarų“ komiteto sprendimą pristatyti jūsų filmą. Rašyta, kad jis nežiūroviškas, jame nieko nevyksta.

Sukūriau tokį filmą, kokį norėjau sukurti. Važinėju su juo po festivalius – buvau San Paule, Londone, Ciuriche. Gruodį Marakešo festivalyje gavau prizą už režisūrą. Suprantu, kad nepritampu prie to, kas populiariu lenkų kine, kad „neįsirašau“ į mūsų kino naraciją. Neturėjau ambicijų sukurti šedevrą, apskritai nežinau, ar norėčiau kurti tokius filmus. Manieji gana paprasti. Jaučiu poreikį kažką išbandyti ir tai darau, ilgai nelaukdamas *magnum opus*, nes tas *magnum opus* dažniausiai baigiasi katastrofa. Manau, kad mūsų ekonominėmis sąlygomis filmus kuriu gana greitai, ir tai taip pat man svarbu. Svarbu juos kurti, o ne laukti.

Ar skauda, kai kritikuoja?

Nenorėčiau pražūti atsirandančių vienas į kitą panašių ar tokių pat filmų srovėje. Man atrodo, kad lenkų kinematografiją persekioja vienų filmų panašumas į kitus, nes jie kuriami panašiai, juose atsiranda panašūs veidai. Stengiuosi elgtis kitaip, gal todėl mano filmą sunku žiūrėti. Tačiau labai mėgstu „Po ugnikalniu“. Pavyko pora dalykų, net geriau, nei planavau, o kelių dalykų, kai montuojant paaiškėjo, kad neveikia taip, kaip norėtume, atsiskėme. Jei matau, kad kažkas neveikia, atsisakau ir einu iš paskos tam, kas man atrodo gyva, tikra. Nebūtinai bet kokia kaina stengiuosi filmuoti viską, kas yra scenarijuje. Nes tai, kas veikia ant popieriaus, filme kartais nebūna paveiku.

„Po ugnikalniu“ forma atitinka jo temą, o tema yra laukimas, bejėgiškumas žmonių, negalinčių grįžti į šalį, kurioje kilo karas. Filme yra scena, kai veikėjus, šeimą iš Ukrainos, keliaujančią po Tenerifę, užklumpa žinia apie karą. Žiūrovai mano, kad laukia dramatiška scena, bet jūs ją nutraukiate. Nenorėjote drammatizuoti pasakojimo?

Taip. Nesu veiksmo tirštinimo gerbėjas. Montuoju tik sekdamas veikėjų emocines būsenas. Veiksmo gausa man trečiarūšis klausimas, prioritetas – emocinių būsenų tikrumo išsaugojimas. Manau, kai kam filmas gali pasirodyti fragmentiškas, iki galo neišsakytas, paviršutiniškas, nes suteikiu žiūrovams didžiulę interpretavimo erdvę, parodau takus, palieku daug vietos patiems intelektualiai ir emociškai pašėlti.

Scena, apie kurią užsimenate, nėra apie tai, kad kažkas pasiklydo. Man atrodo, tai metaforiška scena apie bejėgiškumą vyro, kuris staiga ima vandens butelį, manydamas, kad tai vienintelis dalykas, kurį gali padaryti esant tokiai situacijai, nes iš tikrųjų nesugeba pasirūpinti žmona ir dviem vaikais. Kaip jis gali grįžti į kariaujančią šalį? Tam tikra prasme tai filmas ir apie vyriškumo krizę.

Kuriate šeimos portretą iš mažų paveikslėlių, kuriuos patys turime papildyti ne tiek savo vaizduote, kiek jautrumu. Tai universalus pasakojimas apie šiuolaikinę šeimą.

Stengiausi nerodyti stereotipų apie ukrainiečius, esą tai neturtingesni už mus žmonės. Filmio šeima yra vidurinės klasės atstovai, manau, jie panašūs į lenkų šeimas, dauguma Europos žiūrovų gali su jais susitapatinti. Mes matome Rytus kaip skarelėmis apsigobusias pagyvenusias moteris, o tai tik to pasaulio dalis.

Kodėl filmavote Tenerifėje?

Spaudos žinutėje buvo minimas Madagaskaras. Bet tai būtų buvę pernelyg brangu, pernelyg egzotiška. Pasirinkau salą Europoje, tolokai nuo jos nutolusią, joje yra ugnikalnis, kuris man atrodo simboliškai. Gerai žinau Tenerifę, esu ne kartą joje buvęs.

Herojų sūnus Fediras filme sako, kad turi du tėvus, bet nežino, kurion pusėn eiti. Tai skamba metaforiškai. Beje, mokate dirbti su vaikais.

Kine man stinga realios patirties. Kažkokio aktorių tikrumo. Nekenčiu konvencijos, apsimitančios realizmu, mėgstu konvenciją, jei ji yra skaidri ir panaudota sąmoningai, pavyzdžiui, kaip tai daro Lanthimosas. Daugelyje lenkų filmų matyti ambicija sukurti kažką tikroviška, o aš matau ir girdžiu, kad aktoriai vaidina. Noriu to išvengti. Todėl, kai tik galiu, dirbu su neprofesionaliais aktoriais, jie yra už konvencijos, nes jos nežino. Man prioritetas – dialogų tiesa. Neseniai skaičiau interviu su Radu Jude. Jis sakė, kad gauna daug įdomių scenarijų, bet

nesugeba rasti jiems formos, todėl jų atsisako. Man atrodo, kad Lenkijoje kiekvienas scenarijus laikomas filmuotinu.

Tam tikra prasme kuriate filmus apie save?

Galima taip sakyti. „Po ugnikalniu“ sukūriau ne tik todėl, kad įkvėpė spaudos žinutė apie ukrainiečių šeimą, kuri išvyksta atostogauti ir dėl karo negali grįžti į šalį. Sukūriau filmą, nes apėmė visiško bejėgiškumo pojūtis, kaltės jausmas, kad negaliu nieko padaryti, kad esu saugus tada, kai moterys ir vaikai bėga, žmonės žūsta nuo bombų. Pagalvojau, kad tokioje situacijoje yra mano herojai: jie saugūs, bet jų artimieji patiria karo siaubą.

„Po ugnikalniu“ kalba apie karo išgyvenimus be karo dekoracijų.

Nes iš tų dekoracijų apskritai nieko nekyla, išskyrus šūvius ir sprogimus. Man atrodo, kad žmonės giliausiai karą patiria netiesiogiai. Pavyzdžiui, mano šeima per Antrąjį pasaulinį karą neišgirdo nė šūvio, nors viena jos dalis yra iš Pakraščių, kita – iš Silezijos. Senelis iš tėvo pusės tarnavo Vermachte, buvo sužeistas Sicilijoje. Pagalvojau, kad noras epatuoti karu pirmiausia yra neetiškas, jei to nepatyrė pats, jei tas karas tebevyksta. Viena yra istorinis filmas apie karą ir visai kas kita, jei filmuoji ten, kur vyksta karas. Buvau Kyjive, bet nebuvau fronte, tad kare nedalyvavau, neturiu etinės teisės apie tai kalbėti. Man atrodo, kad filmai tikri tada, kai investuojame savo patirtį, emocijas. Net kurdamas filmą apie kitos epochos moterį gali į ją įdėti daug savo baimių, troškimų ir pan.

Jūsų filmuose nėra muzikos.

Mačiau nedaug filmų, kuriuose gerai panaudota muzika. Toks yra Jonathano Glazerio „Po oda“, sukurta remiantis garsu, nuotaika, Micos Levi muzika. Manau, kad muzika žiūrovą dažnai šantažuoja emociškai, todėl stengiuosi jos ne naudoti tada, kai atrodo nereikalinga. Nors prieš filmą daug galvojau apie muziką, klausiausi jos kurdamas scenas, finale kartu su montuotoju nusprendėme, kad ji mums niekuo nepadės. Nejaučiau, kad turiu ją įdėti į vaizdą, o kai bandžiau tai daryti, paaiškėjo, jog tai visiškai neveikia. Mano muzika – tai dronai, nerimą žadinantys žemo dažnio garsai, transformuoti į vėjo, sraigtasparnio keliamą triukšmą.

Esate vienišius?

Labai mėgstu draugiją. Kuriu filmus dėl tos pačios priežasties, dėl

„Po ugnikalniu“

kurios kūrė Fassbinderis ar Wajda. Žinoma, nenoriu su jais lygintis, bet pasirašau po tuo, ką jie kalbėjo duodami interviu, tiksliau, sakydami, jog dirba, kad nebūtų vieniši. Dažnai taip yra todėl, kad nepalaikome artimų ryšių su šeima, neturime giminių. Turiu jaunesnę seserį, ji daug metų gyvena Anglijoje, aplankiau ją, kai buvau festivalyje Londone, bet kasdien nesimatomė. Man atrodo, kad kinas atstoja šeimą, todėl dirbu greitai ir daug, mėgstu filmavimo aikštelę, nes ilgiuosi darbo su kitais žmonėmis.

Bet dabar reikalaujama, kad filmavimas truktų kuo trumpiau, nes tai brangiai kainuoja.

Manau, darbas gali būti ilgas ir pigus, jei sumažinsi filmavimo grupę. Jei filmas nėra istorinis, jį gali kurti keliolika žmonių. Su tokia grupe taip pat įmanoma dirbti.

Esate kilęs iš tradicinės šeimos, iš konkrečios vietos Silezijoje. Ar tai turi įtakos tam, ką darote?

Nežinau, kas būčiau, jei būčiau gimęs dideliame mieste. Gal kitas žmogus, gal kitoje vietoje, gal jau turėčiau „Oskarą“, gal jau būčiau sukūręs penkis filmus, o gal ir nieko. Nežinau ir jau nebesužinosiu, bet suvokiu, kad mano kilmė buvo ir sunki, ir formuojanti. Esu kilęs ne iš inteligentų, o iš darbininkų šeimos ir matau, kokią tai turi reikšmę, kai susipažįstu su žmonėmis iš didelių miestų, iš inteligentų ar menininkų šeimų. Kuo esu vyresnis, tuo dažniau galvoju apie savo kilmę, apie tėvus, senelius, apie tai, kas esu.

Tai jūsų jėga?

Be abejo. Po vieno pokalbio apie knygas pagalvojau, kad gal skaitau nepakankamai daug, gal nesu išsilavinęs. Bet vėliau supratau, kad negaliu turėti pretenzijų dėl savo kilmės, nes neturiu tam įtakos. Mano tėvai man davė tiek, kiek galėjo duoti tuo laiku ir būdami tokio sąmoningumo lygio, kokio buvo. Manau, kad didelis miestas, gilus panirimas į kultūrą, į meną gali teigiamai paveikti kūrybą, bet nebūtinai filmų kūrimą, ypač tokių

kaip mano. Svarbu mokėti portretuoti savo aplinką. Palyginti seniai įžengiau į pasaulį, kuriame niekad nebuvau. Prieš porą metų buvau nominuotas žurnalo „Polityka“ apdovanojimui ir staiga atsidūriau Nacionaliniame teatre tarp žmonių, kuriuos pažinojau tik iš televizijos. Nebeturiu kompleksų, kurių turėjau. Kilmė sugeneravo manyje milžinišką ambiciją ir darbštumą, man atrodo, kad nuolat turiu įrodinėti, jog esu kažko vertas. Tai didelė našta, dar ir kankinanti.

Darbai užgrūdino?

Žinoma, nors man neatrodo, kad tai, kas mūsų nenužudo, mus stiprina. Tai siaubingas posakis, manau, sunkūs išgyvenimai gali ir susilpninti. Svarbu išmokyti kitaip išgyventi sunkumus, išmokyti juos patirti, traktuoti kaip savo gyvenimo dalį.

Ar turite naujo filmo sumanymą?

Taip, tai sunkus projektas ir įgyvendinimo, ir temos požiūriu, nes kalbama apie migrantų krizę ties Lenkijos ir Baltarusijos siena. Tačiau apie tai papasakosiu iš kitos perspektyvos nei Agnieszka Holland „Žalioje sienoje“. Tai bus kuklus filmas, man atrodo, kad politiškai sudėtingas, nes galiu gauti pylos ir iš vienos, ir iš kitos pusės. Jis ne apie gerus ir blogus žmones. Pasakosiu apie žmonių ribines patirtis, apie jų kovą su savais demonais, apie gyvenimą mele. Mano scenarijus šiemet gavo apdovanojimą „Script Pro“ konkurse. Prieš dvejus metus jis nesulaukė teigiamo ekspertų vertinimo, tuometės valdžios buvo užblokuotas cenzūros lygmenyje.

Aktoriai taip pat bus neprofesionalūs?

Didžioji dalis, bet nežinau, ar visi.

Taigi bus dar vienas autorinis jūsų filmas?

Man svarbus ne būdas pasiekti efektą, bet žiūrovo jausmas, kad mato filme paprastus, tikrus žmones.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

(Ne)žinomas Antanas

Nauji filmai – „Archyvų detektyvas“

NERINGA KAŽUKAUSKAITĖ

Režisieriaus Mindaugo Meškausko domėjimasis fotografija atspindi jo dokumentinėse juostose. Ankstesnė „XIX amžiaus fotografo palikimas“ (2022) pasakojo apie Juzefą Čecha- vičių – svarbiausią savojo laikmečio Vilniaus fotografa. Naujausia – „Ar- chyvų detektyvas“ (Lietuva, 2025) – atranda tarpukario Kauno fotografa Antaną Ingelevičių (1892–1947). Filme režisierius retrospektyviu žvilgsniu atseka šio fotografo tapa- tybės nustatymo, atlikto Lietuvos nacionalinio muziejaus (LNM) dar- buotojų, istoriją. Nuo lakoniško įrašo muziejaus inventorizacijos knygoje iki surengtos Ingelevičiaus fotogra- fijų parodos, knygos apie jį išleidimo. Filme režisierius naudoja keletą vaizdinių sluoksnių. Pirmas – at- kuriamoji dokumentika, ja ir pra- sideda „Archyvų detektyvas“. Suvai- dinta scena muziejuje, kai 1948 m. čia patenka kažkoks fotografijų archy- vas. Darbuotoja registruoja gautas nuotraukas, tik trumpai nurody- dama – „fot. Ingelevičius“. Nuo- traukų aprašai labai trumpi, nedaug ką sakantys: „miesto gatvė“, „vyro portretas“, „turgus“ ir t.t. Tas nuo- traukas muziejui atnešė ir perdavė kažkoks Jaruckis, gyvenantis Užu- pyje. Kokiu tikslu tai padarė – ga- lime tik spėlioti, bet labiausiai ti- kėtina, pasak „archyvo detektyvų“, kad norėdamas paslėpti. Kas tas Ingelevičius? Kas jo nuotraukose užfiksuota? Į šiuos

pagrindinius klausimus atsakymų ieškojo LNM vyresnioji rinkinio kuratorė Vitalija Jočytė, archeolo- gas Gytis Grižas ir fotografas Al- girdas Juodis. Filmo dramaturgijos struktūra kaip klasikinio detektyvo. Vienos mįslės įminimas veda prie kitos, ir taip nuosekliai judama link įvykių atomazgos. Viskas prasidėjo, kai Vitalija nusprendė „nupūsti dul- kes“ ir pažiūrėti, kas gi yra tame daug metų neliestame nuotraukų archyve. Ji paprašė fotografo Al- girdo padaryti iš saugomų negatyvų kontaktus (mažas nuotraukas). Tik pradėjęs dirbti su tomis nuotrauko- mis, muziejaus fotografas patyrusio profesionalo akimis iš karto įvertino – tai didžiulės meninės vertės nuotraukos! Užsukęs pas jį išgerti kavos, bendradarbis Gytis aiktelėjo pamatęs – čia juk medinis Kaunas, beveik niekur neužfiksuotas! Trum- pai pasiginčiję, ar svarbiau kas, ar kaip užfiksuota nuotraukose, abu vis tik supranta, kad rastas tikras lobis, turintis didelę ir istorinę, ir meninę vertę. Tarp šių dviejų klau- simų – svarbiau kas ar kaip nufoto- grafuota – laviruojama visame filme. Taip jame atsiranda kitas vizua- linis sluoksnis – ekrane matome Ingelevičiaus nuotraukas, kuriose miesto vaizdai, žmonių portre- tai. Ir vis tas pats aukštas, liesas, pailgo veido vyras. Taip išryškėja Ingelevičiaus autoportretas. Jis lyg kokia klaidžiojanti tarpukario Kauno dvasia, palikusi savo nuo- traukose neįkainojamus laikmečio

liudijimus. Juose ne prestižinės miesto vietos, o neturtingi rajonai ir jų gyventojai. Iškalbingos žmonių būsenos, nuotaikos, pozos. Yra net geltonas katinas nespalvotoje nuo- traukoje. Rasta apie 840 fotografijų. Ingelevičiaus gyvenimo linija vedė ir per „Vilkolakio“ teatrą bei jo bohemišką atmosferą. Jis dirbo ir M.K. Čiurlionio muziejuje, foto- grafavo eksponatus. Dirbo ten gana ilgai, ir jam pirmam buvo patikėta nufotografuoti M.K. Čiurlionio pa- veikslus. Vadinasi, buvo užsitarna- vęs paties muziejaus direktoriaus Pauliaus Galaunės pasitikėjimą. Viena įdomiausių filmo dalių, kai Gytis, atpažinęs Ingelevičiaus nuo- traukose tarpukario Kauną, *Brazil- kos* rajoną, ieško, kur konkrečiai buvo daryta kiekviena nuotrauka ir kaip ta vieta, namas ar medis at- rodo dabar. Kadre palyginama sena nespalvota nuotrauka ir dabartinis tos vietos vaizdas. Įsižiūrint galima suprasti, kodėl būtent tokius kame- ros rakursus pasirinko Ingelevičius. Atrasti, pavyzdžiui, kad nuotraukos bažnyčioje padarytos klūpant. Tačiau labiausiai, žinoma, filme in- triguoja nežinomo talentingo foto- grafo tapatybės ir kūrybos atradimo istorija. Per visą filmą režisierius iš- laiko smalsumą, ieškant atsakymo į klausimą „Antanai, kas tu?“. Intrigos ir įtamos atmosferą palaiko Mar- tyno Bialobžeskio muzika, kartais, kaip ir pats filmas, nevengianti žais- mingos nuotaikos ar bliuzo motyvų. Taip filme atsiranda trečias vi- zualinis sluoksnis. Tai nufilmuoti

„Archyvų detektyvas“

pačių „archyvų detektyvų“ – Vita- lijos, Gyčio, Algirdo – pasakojimai, kaip jie ilgai, nuosekliai ir atkakliai aiškinosi, kas tas Antanas Ingele- vičius. Beje, iš pradžių reikėjo išsi- aiškinti fotografo vardą, ir tai buvo ne taip lengva. O dar, matyt, rei- kėjo nemažai pastangų režisieriui įkalbėti viešo dėmesio vengiančius muziejaus žmones „vaidinti“ prieš kameras. Žiūrint filmą darosi visiškai akivaizdu, kad režisieriui ir jo herojams pavyko užmegzti šiltus ir pasitikėjimu grįstus santykius, ska- tinamus bendro susidomėjimo ne- paprastu atradimu. Šiam istoriniam detektyvui iš- narplioti reikėjo begalinio muzie- jaus darbuotojų darbštumo – tai didžiuliai kiekiai perskaitytų doku- mentų, paieškos įvairiuose archy- vuose, konsultacijos su specialistais ir kt. Taip pat atkaklumo, intuicijos, sveikos nuovokos ir tiesiog sėkmės, iš aukštybių nukritusių lemtingų

atsitiktinumų. Pavyzdžiui, moteris, feisbuke *laikinanti* Gyčio darytas pi- liakalnių nuotraukas, pasirodė be- santi Ingelevičiaus dukterėčia! Gyve- nanti JAV ir perdavusi didžiulį laiškų archyvą iš savo tėvo namų. Filme sugebėta ne tik rišliai ir įdomiai papasakoti nepaprastą In- gelevičiaus atradimo istoriją, bet ir sudėlioti jo asmenybę, palie- čiant daug aktualių, svarbių temų, kurios galėtų įkvėpti dar ne vieną filmą. Tai ir dramatiškas menininko gyvenimas, ir istorinių aplinkybių išdraskyta šeima, ir alkoholizmas, ir mirtis neaiškiomis aplinkybėmis (sesuo tik po metų atrado jo kūną, mirkstantį formaline VU Anatomi- jos katedroje), ir kol kas nežinomas kapas Rasose. Atrastos Ingelevičiaus nuotrau- kos jau eksponuotos Lietuvoje ir, reikia tikėtis, pasieks kitų šalių muziejų sales, o šis filmas puikiai papildytų parodų kontekstą.

Maloni fantazija

Nauji filmai – „Bridžita Džouns. Pakvaišusi dėl vaikinų“

PAULINA DRĖGVAITĖ

Ar įsivaizduojate, kad su Bridžita Džouns esame praleidę ketvirtį am- žiaus, 25 metus? Ir tai – tik kalbant apie jos pasirodymus kino ekrane. Pačiam personažui jau 30 metų – pirmą kartą Bridžita pasirodė britų rašytojos Helen Fielding savaitinėje rubrikoje dienraštyje „The Inde- pendent“. 1996 m. išleistas romanas, kuris 2001 m. buvo ekranizuotas – pasirodė „Bridžitos Džouns dieno- raštis“ (rež. Sharon Maguire). Ketvirtis amžiaus su Bridžita, įkūnijama aktorės Renée Zellweger, Marku Darsiu (Colin Firth) ir Da- nieliu Klyveriu (Hugh Grant), jos ilgamečiais mylimaisiais / partne- riais / draugais. Po pirmojo filmo ėjo „Bridžita Džouns. Ties proto- riba“ (rež. Beeban Kidron, 2004), tuomet, po ilgos pertraukos, – „Bridž- itos Džouns kūdikis“ (Sharon Maguire,

2016), o šiemet pasirodė „Bridžita Džouns. Pakvaišusi dėl vaikinų“ („Bridget Jones: Mad About the Boy, rež. Michael Morris). Visi filmai, iš- skyrus trečiąjį, yra tiesioginės He- len Fielding romanų ekranizacijos, o naujausias savosios laukė ganėti- nai ilgai – „Pakvaišusi dėl vaikinų“ pasirodė dar 2013 metais. Bridžitos ilgaamžiškumas neat- sitiktinis. Norėtųsi ją dėti į panašią visatą su „Sekso ir miesto“ (1996–2004) veikėjomis – jaunomis mo- terimis, įkopusiomis į ketvirtąją dešimtį, sprendžiančiomis karje- ros, socialinio gyvenimo, santykių su vyrais, moteriškumo vaidmenų klausimus dideliame mieste. Pa- našus ir laikotarpis, ir temos, arti- mos kelių kartų moterims: „Seksas ir miestas“, rodytas per televiziją, ar „Bridžitos Džouns dienoraštis“, ras- tas lentynoje (mama nusipirko sau), daugeliui tapo pirmuoju įvadu į ro- mantinio gyvenimo, sekso, santykių

temas ir pamąstymus, kaip atrodys tas gyvenimas jau suaugus, turint darbą ir gyvenant metropolijoje. Vis dėlto Bridžita yra kiek kito- kia negu Miranda, Kerė, Šarlotė ir Samanta. Ji – gyvenimiškesnė. Čia kalbama ne apie madą, o apie tai, kokie apatiniai labiau suspaus kūną taip, kad galėtų tikti ta norima vil- kėti juoda suknelė. Bridžita per daug rūko, geria per daug vyno, nemoka gaminti, keikiasi, išsi- šoka ir vis susimauna darbe. Ji turi mamą ir susituokusius, vaikų su- silaukusius draugus, gyvenančius prabangiuose namuose, vis kalban- čius apie „tiksintį biologinį laikrodį“ ir su užuojauta žiūrinčius į jos vie- nišumą. Vienišumą – tai buvimą be antrosios pusės, nes Bridžita anaip tol nėra vieniša: ji turi drau- gus Tomą, Džudę ir Šežę, savo gentį, taip pat besistengiančią išgyventi Londone. Galima diskutuoti ir buvo daug diskutuojama apie „Bridžitos

„Bridžita Džouns. Pakvaišusi dėl vaikinų“

Džouns“ feministinę žinutę: gimusi kaip „Cosmopolitan“ diegiamos kultūros kritika, Bridžita, viena vertus, parodijavo dietų ir grožio manijos apsėstos visuomenės klišes, kita vertus, jas atkartoj. Be to, žvel- giant iš dabartinės perspektyvos, ji jokių būdu nebuvo „stora nevykėlė“, kaip mus bandė įtikinti jos aplinka. Taip buvo pirmuose dviejuose filmuose. Trečiajame požiūris į Bri- džitą jau kiek kitoks – ji tapo profesio- nalia TV prodiusere, nebebuvo kal- bama apie jos amžiną kovą su savo kūnu ir bandymus numesti svorio, o du vyrai – Markas Darsis ir Džekas

Kvantas (Patrick Dempsey) – var- žėsi dėl jos dėmesio ir galimybės kartu auginti vaiką. Nugalėjo Mar- kas Darsis – garsus žmogaus tei- sių advokatas, Bridžitos gyvenimo meilė. Marko Darsio vardas neatsi- tiktinis – jo ir Bridžitos istorija atkar- tojo Jane Austen romano „Puikybė ir prietarai“ temas. Per visą „Bridžitos Džouns“ fran- šizės laikotarpį mes taip ir nepama- tėme Bridžitos ir Marko gyvenimo kasdienybės – kaip ir pridera ro- mantinėms komedijoms, vyko

NUKELTA Į 13 PSL.

Kuklus turčių žavesys ir kitos negandos

Krėsle prie televizoriaus

Esu iš tų, kuriuos jaunystėje užbūrė Terrence'o Malicko filmai „Nederlingos žemės“ (1973) ir „Rojaus dienos“ (1978). Tada Malicką gaubė ne tik vienos svarbiausių Naujojo Holivudo figūrų, bet ir filosofo, mistiko legendos aura. Malickas iš pradžių tapo filosofu ir tik vėliau įgijo kino išsilavinimą, ir tas perėjimas vienaip ar kitaip atsispindi režisieriaus filmuose. Po dvidešimties metų pertraukos į kiną Malickas grįžo 1998-aisiais su „Plona raudona linija“ – vienu įspūdingiausių filmų apie karo siaubą.

Karo siaubą, tik kitaip, režisierius rodo ir 2019 m. filme „**Paslėptas gyvenimas**“ (TV3, 9 d. 00.40). Tai tikrais faktais grįstas pasakojimas apie austrą Franzą Jägerstätterį, kurį Katalikų bažnyčia pripažino kankiniu, o popiežius Benediktas XVI beatifikavo. Valtietis Jägerstätteris Antrojo pasaulinio karo metais atsisakė kovoti nacių armijos gretose ir atsidūrė pragare. Atsisakymą jis grindė tikėjimu. Jägerstätterio istorija provokuoja esminius režisieriaus kūrybos klausimus apie tikėjimo apibrėžimą, atsidavimą netobuloms ar institucijomis virtusioms vertybių sistemoms (tėvynė, bažnyčia, vietinė bendrija), apie kančios kilnumą ir kartų atmintį.

Nors filmo pradžioje matome archyvinius kadrus, netrukus pasineriame į ypatingą „Paslėpto gyvenimo“ herojaus, kurį suvaidino Augustas Diehlis, pasaulį. Tik režisieriui nelabai pavyksta susidoroti su to pasaulio polifoniškumu. Jägerstätteris jame yra ir individualaus pasipriešinimo režimui simbolis, ir įkūnytas moralinis imperatyvas. Susipažįstame su juo pirmaisiais karo metais, kai su žmona ir vaikais savo kaime jie jaučiasi lyg rojuje. Bet blogis pamažu ima rastis ir čia.

Gal ne tokią rafinuotą kaip Malicko, bet taip pat refleksiją apie žmogaus situaciją, tik jau ateities pasaulyje, kur dirbtinis intelektas įgijo neribotas galias, siūlo Sophie

Barthes filme „**Mėgintuvėlių karta**“ (LNK, 10 d. 22.30). Darboholikė Reičelė (Emilia Clarke iš „Sostų karų“) ir Alvis (Chiwetel Ejiofor) nusprendžia pasinaudoti technologijų paslauga: jų kūdikis visą nėštumo laiką bus specialioje kapsulėje. Ši primena kiaušinį ir atrodo gražiai, bet pora nenujaučia, kokią kainą teks sumokėti laukiant kūdikio nuostabiame ateities pasaulyje.

Poros turi problemų ir šiame pasaulyje. Apie tai ir Claire Denis filmas „**Su meile ir įsiūčiu**“ (LRT Plius, 13 d. 21 val.). ...Sara (Juliette Binoche) ir Žanas (Vincent Lindon) kartu jau dešimt metų, bet jų jausmai vis dar karšti. Sara dirba radijuje, tik Žanui nesiseka: jis praleido dešimt metų kalėjime ir vis dar negali atsistoti ant kojų. Poros gyvenimas paprastas, jo pusiausvyrą pažeis Saros susitikimas su buvusiu meilužiu ir senu Žano draugu Fransua (Grégoire Colin). Herojė supranta, kad Fransua ją vis dar traukia. Atsinaujinęs romanas nugramzdins Sarą į melą.

Šią istoriją Denis paėmė iš Christine Angot, su kuria kartu rašė scenarijų, knygos „Gyvenimo posūkis“ („Un tournant de la vie“). Kartu jos kūrė ir žavų filmą „Izabelė ir jos vyrai“. Jame taip pat vaidina Binoche. Deja, „Su meile ir įsiūčiu“ nepasižymi tokiu pat naujumu bei ironija, pasitenkinama žinomomis tiesomis apie meilės trikampį. Bet tai nereikia, kad režisierė patyrė nesėkmę. Tiesiog Denis filmai niekad nebuvo saldaus torto gabalas.

Tokį gali pasiūlyti Roberto Rodriguezo filmas „**Alita. Kovos angelas**“ (TV3, šįvakar, 7 d., 22.30), vadinamas „labiausiai japonišku blokbasteriu amerikiečių susižavėjimo Japonija istorijoje“. Yukito Kishiro mangos siužetas paprastas – XXVI amžiuje Christopho Waltzo vaidinamas daktaras Ido randa šiukšlyne androido galvą. Ji priklausė keturiolikmeči mergaitei. Taip gimsta Alita (Rosa Salazar) – nuoširdi paauglė, kuri

„Paslėptas gyvenimas“

beveik neprisimena savo praeities. Veiksmo peripetijų, specialiųjų efektų daug, bet siūlau atkreipti dėmesį į kitą, savaip filosofinį aspektą: „Alita. Kovos angelas“ nepasiduoda nei utopiniam, nei distopiniam mąstymui ir lieka fantazija apie alternatyvųjį „čia ir dabar“, egzistuojantį tolimoje ateityje.

Savaitgalį išgirdau ne vieną politologą kalbant, kad pasaulis jau niekad nebus toks kaip „prieš Trumpą“. Gerai, kad apskritai būtų, bet nuo visų juodų minčių dažniausiai gelbsti ironija ir saviironija, o kartais ir komedija. Paulo Feigo „**Nedidelė paslauga**“ (TV3, 10 d. 22.30) – 2017 m. pasirodžiusio Darcey Bell romano ekranizacija ir kartu raminantis juodojo humoro, kriminalo bei muilo operos kokteilis. Iš to, kas literatūros kritikams atrodė kičas ir banalybė, režisierius ir scenaristė Jessica Sharzer sukūrė gerą filmą, pasinaudodami gyvenime visada pasiteisinančia taisykle – rimtumą paversti pokštu. Ten, kur rašytojos mina buvo akmeninė, atsirado ironija ir satyra, nors pagrindinė filmo herojė Stefani (Anna Kendrick) kiekvienam gali įvaryti kompleksą. Ji gali pagaminti vakarienę iš trisdešimties patiekalų, mie lai užsiima socialine veikla sūnaus

mokykloje, laisvalaikiu veda *vlogą*, kuriame pataria, kaip atsikratyti sunkiai išvalomų dėmių (tik ne vienoje LRT tinklalapio antraštėje atsiradusios „Rusijos dėmės“, egzistuojančios lietuvių pašamoneje) ar iškepti pyragaičius iš bolivinių balandų. Jos sūnaus draugo mama Emili (Blake Lively) vadovauja drabužių firmai. Ji atrodo verta milijono dolerių, bet abi tokios skirtingos moterys draugauja. Kai Emili paslaptینگomis aplinkybėmis pradingsta, Stefani atideda į šalį prijuostę ir imasi tyrimo...

Prieš rašydamas apie Beno Afflecko „**Air**“ (LNK, 11 d. 21.45) bandžiau prisiminti, kada pastarąjį kartą žiūrėjau (gyvai ar televizoriaus ekrane) kokias nors sporto rungtynes. Supratau, kad pastaruosius trisdešimt keturiasdešimt metų – jokių. Net prsidėjus sporto žinioms iškart perjungiu kanalą. Bet „Air“ pasakoja apie senus laikus, tiksliau, 9-ąjį praėjusio amžiaus dešimtmetį, kai firma „Nike“ visiems asocijavosi su bėgimo batais, o krepšinio aikštelėse karaliauvo „Converse“ ir „Adidas“. Filmą pasakoja apie svarbaus kontrakto kuliarus, kai „Nike“ pavyko pasirašyti sutartį su kylančia NBA žvaigžde Michaelu Jordanu. Ši kontraktas iškėlė firmą į verslo aukštumas.

„Air“ herojus yra Matto Damono vaidinamas Sonis Vakaro – „Nike“ dirbantis krepšinio talentų gaudytojas. Lyg geras pažįstamas – su au-gančiu pilvuku, aistra azartiniam žaidimams ir pamišęs dėl krepšinio. Sonis įžvelgs dvidešimt vienu metų krepšininką turint kažką, ko dar nemato kiti. Ir savo entuziazmu sugebės užkrėsti „Nike“ steigėją Filą (Ben Affleck) – groteskišką verslininką, turintį silpnybę purpuriniams „Porsche“. Netrukus gerbėjų būrys papildys kitais spalvingais personažais, kurių kiekvienas simpatiškesnis už ankstesnį, bei krepšininko mama (Viola Davis).

„Air“ atiduoda pagarbos duoklę tiems, kam pinigai yra svarbiausi, bet daro tai žaismingai, su didžiule humoro doze, be verslumo romantizavimo ir moralizavimo. Abejoju, ar tai gerai, bet verta susimąstyti, kad vieno didžiausių XX a. sportininkų svarbiausias sprendimas priimamas už jo nugaros. Toks sprendimų priėmimo būdas iki šiol priimtiniausias Baltųjų rūmų Džokeriui.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

peripetijos, „ar bus jie kartu, ar nebus“, santykiai prasidėdavo, o tuomet filmas baigdavosi (trečiasis baigėsi vestuvėmis). Vis dėlto paskutinis trečio filmo kadras buvo Bridžita, besileidžianti nuo kalvos su nuotakos suknele, vaiku vienoje rankoje, šampano taure – kitoje, be jokio vyro, tarsi indikuojant, kad jos prioritetai pasikeitė, ir dabar jau nebe santykių su vyrais peripetijos, o meilė vaikams užims svarbiausią vietą jos gyvenime.

Ketvirtajame filme matome kitą Bridžitos gyvenimo etapą. Mar-kas Darsis žuvo per humanitarinę misiją Sudane, ir ji viena augina

du vaikus, Bilį (Casper Knopf) ir Meibel (Mila Jankovic). Į mokyklą vaikus Bridžita pristato vilkėdama pižamą (kitos mamos, žinoma, tobulos), o namuose vyrauja chaosas, nuo kurio kartais norisi užsidaryti spintoje ir sakyti, kad „šiuo metu nenoriu būti mamyte“. Susirūpinusiems draugams Bridžita sako, kad jokie vyrai jos nedomina, ir yra pasirengusi mirti viena.

Aišku, taip tęstis negali. Patarta ginekologės (Emma Thompson), su kuria konsultuojasi visais gyvenimo klausimais, Bridžita grįžta į darbą ir pamažu iš naujo atsiveria gyvenimui. Nuo pirmųjų filmų pasikeitęs pasaulis atsispindi ir romantiniuose santykiuose – gerokai jaunesnis Roksteris (Leo Woodall),

parko prižiūrėtojas, išgelbėjęs Bridžitą ir vaikus iš medžio, ją „kibina“ per „Tinder“. Fone vis pašmėžuoja griežtai taisyklių besilaikantis mokytojas Skotas Valakeris (Chiwetel Ejiofor), į pasaulį žvelgiantis promokslo prizmę ir atrodantis kaip visiška Bridžitos antitezė, tačiau užmezgantis nuoširdų ryšį su gedinčiu Biliu.

„Bridžita Džouns. Pakvaišusi dėl vaikino“ gyvena toje pačioje tematinėje visatoje kaip ir Rogerio Michello „Noting Hilas“ (1999) ir Richardo Curtiso „Tegyvuoja meilė“ (2003): Britanija ir Londonas čia yra idealizuoti, atviri ir tolerantiški – tokie, kokiais norėtų save regėti. Šių istorijų veikėjams tarsi neegzistuoja materialiniai klausimai, jie gyvena

gražiuose namuose ir, žinoma, susiduria su sunkumais, bet šie yra išsprendžiami. Bridžita, pavyzdžiui, sugalvoja grįžti į darbą (į kurį ją priima be jokių klausimų) ir pasisamdo auklę – iš šios situacijos išplaukiantys iššūkiai yra labiau apie jos nevisavertiškumą šalia jaunų, tobulų auklės, o ne apie patį vaikų priežiūros situacijos sprendimą, tai yra gebėjimą finansiškai išspręsti tokią opią problemą. Daugybei moterų, žiūrinčių šį filmą, toks paprastas darbo ir asmeninio gyvenimo derinimo sprendimas nebūtų įmanomas.

Todėl vienas esminių klausimų, žiūrint šį filmą, – ar mes, kaip žiūrovai, „pasirašome“ šiai materijos neapribotai fantazijai, ar atsiribojame,

nerasdami jokių sąlyčio taškų su Bridžitos ir jos aplinkos kasdienybe. Vis dėlto po naujais Bridžitos džiaugsmiais ir atgimimais slypi kitas potėpis – susitaikymas su netektimi ir pokyčiais. Ir pavadinimas šiuo atveju, manau, atliepia ne Roksterį, o Bilį, viso filmo metu pamažu tiksintį iki didelio emocinio finalo. Būtent tai ir yra stipriausias, labiausiai paperkantis šio filmo aspektas.

Dabartiniame kontekste, kuriame tiek daug neužtikrintumo, tai netikėtai rezonuojanti žinutė – prisipažinsiu, nesitikėjau verkti filme apie Bridžitą Džouns. Todėl pabūti Bridžitos pasaulyje, kuriame nebeįmanoma sugrįžti į ankstesnį *status quo*, bet, kita vertus, atrandamas pokyčių džiaugsmas, yra gera.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Paroda „Pranas Domšaitis (1880–1965).

Jos / Jo figūra“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Nekursi sau atvaizdo. Priesakai, kasdienybė ir slinktys“

Paroda „Juslės ir jausmai“

iki 16 d. – paroda „Tai kokia gi čia klinika?“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

iki 16 d. – paroda „Geležinis Vilnius“

Vytauto Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Retrospektyvinė paroda „Jurgio Mikševičiaus pasauliai“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Tarptautinė paroda „Kijevo Rusia. Pradžia“

Antano Sutkaus fotografijų paroda „Saldus (nomenklatūros) gyvenimas“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Paroda „Albinas Elskus. Dangiškoji šviesa“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Paroda „Lozoraičių Lietuva: kai asmeniška tampa politiška“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20

Paroda „QALQAN. Krymo totorių raštai“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Atsivėrimai. Iš Lietuvos banko dailės rinkinio“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Patirtinė paroda „Iš vidaus“

Paroda „Ilgiuosi, nežinau ko“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Buvo ir yra. Vilniaus benediktinių istorija“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vien šventieji“

Sapiegų rūmai

L. Sapiegos g. 13

Evos Kot’átkovos (Čekija) paroda „Interviu su monstru“

Šiuolaikinio meno centras

Vokiečių g. 2

Anastasios Sosunovos paroda „Fandomas“

Augusto Serapino paroda „Kūno kultūra“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Tauro Kensmino paroda „Įlanka“

iki 8 d. – paroda „Pokyčio taškas: naujos Kanados grafikos meno išraiškos“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Liucijos J. Kryževičienės-Hutcheon paroda „Sankirtos“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Amare Džiipena. Vilniaus romų istorijos“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

iki 15 d. – Povilo Ričardo Vaitiekūno kūrybos paroda „Ūlos g. 19, Mardasavas“

Prospekto galerija

Gedimino pr. 43

Romualdo Augūno fotografijų paroda „Čiurlionis ir kitos viršūnės“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

Vismantės Ruzgaitės paroda „Atidėta svajonė“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

Paroda „Arka ’35: Įerdvintos istorijos“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

iki 8 d. – Simonos Merijauskaitės kūrybos paroda „Inland“

LDS galerija „Medūza“

Šv. Jono g. 11

Benedikto Marijos Žuko personalinė paroda „Vilniaus vaikai“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

nuo 7 d. – Kęstučio Zapkaus paroda

„Vėlyvesni sūkuriai“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Paulinos Vasiliauskaitės ir Žilvino Barausko paroda „Būtybė“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Rotušės aikštėje – Andriaus Repšio fotoparoda „Šviesa“

Kosto Gaitanži paroda „Pusiaur retrospektyva / Nebūties pertrauka“

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

iki 8 d. – paroda „Neo Pop Art Now“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Stebimi: cenzūra Lietuvos mene XX–XXI a.“

Paroda „Įšvykstu! Mstislavo Dobužinskio kelionių vadovas“

Zenono Nekrošiaus fotografijų paroda „Laisvės objektyvas“

Jono Meko vizualiųjų menų centras

Malūnų g. 8

Emilijos Čepulės personalinė paroda

„Bevardžiai ežerai“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Paroda „Kelias namo: Airijos žydų kelionė nuo Kauno iki Korko ir dar toliau“

Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus

Pylimo g. 4 A

iki 9 d. – paroda „Pasimatymas su Man Ray“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Jono Kulikausko paroda „Aš dažnai pamirštu“

Algio Antano Žukausko paroda „Sintezės“

Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos mokinių piešinių paroda „Čiurlionio šalyje“

iki 8 d. – paroda „Degtukų dėžučių etiketė – miniatiūrinis plakatas“ (iš bibliografo Stasio Tomonio kolekcijos)

Lietuvos medicinos biblioteka

Kaštonų g. 7

Paroda „Ištartas žodis išskrenda, parašytas – pasilieka“

Užupio inkubatoriaus galerija

Užupio g. 2A

Eglės Vertelkaitės paroda „Sutartinė“

The Rooster Gallery

Šv. Brunono Bonifaco g. 12

iki 8 d. – Vasarės Kuprevičiūtės ir Luko Pavilionio paroda „Namas“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 21

iki 15 d. – grupinė paroda „Bakakay“

Meno erdvė „Editorial“

Latako g. 3

Martos Frėjutės ir Sallamari Rantalos paroda „Čia būta pilies“

„Drifts“ galerija

T. Vrublevskio g. 6-2

Saskios Fischer paroda „Sutemos“

AP galerija

Užupio g. 24

Sigito Parulskio fotografijų paroda

„Susmulkinta amžinybė“

Jono Arčikausko paroda „Titulinė raidė. Miegamojo raidynas“

Geležinkelių muziejus

Geležinkelio g. 16

iki 15 d. – Rasos Noreikaitės-Miliūnienės tapybos paroda „Bėgių parkas: meninis reisas I“

Medinės miesto architektūros muziejus

Polocko g. 52

nuo 7 d. – Simono Kuliešio paroda

„Dylantys“

„Contour Art Gallery“

Dūmų g. 5

Paroda „Laiko fragmentai“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

Monikos Žaltauskaitės Grašienės-Žaltės ir Kipro Mašanausko instaliacija „Atminties ritmas“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Pasaka“. Vaikystė Lietuvoje vėlyvuju sovietmečiu“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus

V. Putvinskio g. 64

Paroda „Pasikalbėjime“

Galaunių namai-muziejus

Vydūno al. 2

Paroda „Edvardas Mickevičius: dekoratyvinių lėkščių kolekcija“ (iš ciklo „Kolekcininkai“)

iki 8 d. – Editos Augustaitytės grafikos darbų paroda

„Meno parkas“

Rotušės a. 27

iki 9 d. – Gretos Grendaitės ir Tomo Vosylius paroda „Zero Waste“

Aušros Vaitkūnienės paroda „Žaisti, žaisti, žaisti...“

Personalinė Karolinos Ūlos Valentaitės paroda „Gyslos“

Parko galerija

M. Valančiaus g. 6

Rūtos Jusionytės tapybos ir skulptūros paroda „Gyvūno dvasia manyje“

VDA Kauno fakulteto galerija „Muitinė“

Muitinės g. 2

iki 14 d. – Petro Lincevičiaus paroda „Kraštovaizdžių audinys“

KLAIPĖDA

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

P. Domšaičio kūrybos nuolatinė ekspozicija „Visada kelyje“

Paroda „Kazės Zimblytės abstrakcijos: tarp nuotaikų ir pasaulio“

Paroda „Priartintas peizažas. XVI–XIX a. Vakarų Europos meistrų grafika iš Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus rinkinių“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

nuo 14 d. – Eglės Marcinkevičiūtės darbų paroda „Myli – nemyli? Žydi – nežydi?“

Vivianos Almas darbų paroda

„Laukiamasis“

Jungtinė šiuolaikinio meno paroda „Pavienia“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

iki 15 d. – Volungės Aušros Griškonytės paroda „Rožinis“

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos muziejų. Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

iki 12 d. – Neringos Žukauskaitės grafikos darbų paroda „atKURTA atMINTIS“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

iki 9 d. – Jono Daniliausko tapybos paroda „Arčiau dangaus“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

iki 15 d. – tapybos paroda „Akis į akį“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Oksanos Brenzovych (Ukraina) tapybos paroda „The Blue“

iki 11 d. – grupinė Kauno dailininkų Agnės Liškauskienės, Lino Jurčiukonio, Jovitos Varkulevičienės ir Sauliaus Paliuko paroda „Anapus žodžių“

„Stasys Museum“

Respublikos a. 40

Ekspozicija „Icon-O-Stasys“

Hermanno Nitscho paroda „Gesamtkunstwerk“ („Totalinis meno kūrinys“)

DRUSKININKAI

M.K. Čiurlionio namai-muziejus

M.K. Čiurlionio g. 35

iki 12 d. – Kazimiero Švainausko grafikos kūrinių paroda „Čiurlionio pėdos, Švainausko akys“

PALANGA

Palangos gintaro muziejus

Vytauto g. 17

Paroda „Paskutinis paplūdimys“

Jono Šliūpo muziejus

Vytauto g. 23a

iki 16 d. – Paroda „Žmonės ir struktūros. Algimanto Kezio ir Kazio Varnelio kūrybos dialogas“

JUODKRANTĖ

Pamario galerija

L. Rėzos g. 3

nuo 10 d. – Indrės Selenytės fotografijų, piešinių ir objektų paroda „Iš arti“

TRAKAI

Galerija „Fojė“

Birutės g. 8

Ievos Skauronės tapybos paroda „Kibirkštis ir akimirka“

KĖDAINIAI

Janinos Monkutės-Marks muziejus-galerija

J. Basanavičiaus g. 45

Grupinė tapybos, skulptūros, objekto paroda „Fantastinė planeta“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

7, 8, 12–14 d. 18.30, 9 d. 18 val. – PREMJERA! W.A. Mozarto „DON ŽUANAS“. Rež. J. Full-james, muzikos vad. V. Egelis, rež. statytoja A. Bozok, scenogr. D. Birdas, kost. dail.

A. Woods, choreograf. M. Braham, šviesų dail. F. Piccioli, vaizdo projekcijų dail.

W. Duke. Atlikėjai M. Sedlevičius, S. Zonys, T. Girininkas, R. Juzuitis, K. Bakhritdinova, O. Kolobovaitė, K. Bontė, G. Bukinė, L. Damb

Bibliografinės žinios		
13 d. 18.30, 15 d. 13 val. – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas R. Tuminas, rež. A. Dapšys	8, 12–14 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – M. Myllyaho „PANIKĄ“. Rež. K. Gudmonaitė	14 d. 18.30 – A. Jasenos „LEGENDA“. Cho-reogr. G. Žmavcas (Slovėnija), muzikos vad. ir dir. T. Ambrozaitis, dir. A. Čepaitė
14 d. 18.30 – teatralizuota ekskursija vaikams	8 d. 19 val. <i>Mažonoje scenoje</i> – L. Ipsen „ANTRININKAS“. Rež. A. Gornatkevičius	15 d. 18.30 – W.A. Mozarto „DON ŽUANAS“. Dir. T. Ambrozaitis
15 d. 18.30 – „BUDA PALĖPĖJE“ (pagal J. Ot-suka romaną). Rež. B. Mar (Solo teatras)	9 d. 12, 14.30 <i>Ilgonoje salėje</i> – „EMILIŲ EMI-LIS“. Rež. A. Gornatkevičius	
16 d. 18.30 <i>Rokiškio kultūros centre</i> – T. Wil-liamso „KATĖ ANT ĮKAITUSIO SKARDINIO STOGO“. Rež. Ch. Weise (Vokietija)	9 d. 17 val. – R. Vitraco „VIKTORAS, ARBA VAIKAI VALDŽIOJE“. Rež. G. Varnas (LNDT)	
Oskaro Koršunovo teatras	12 d. 11, 13 val. <i>Parketinėje salėje</i> – „BABELIO BOKŠTAS. PLANET EARTH / GAME OVER / RESET“. Rež. H. Brinchmann (Norvegija)	
9 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – „MAMA“.	13 d. 19 val. <i>Mažonoje salėje</i> – „ČIURLIONIO PEIZAŽAI: JŪRA“. Rež. M. Mičiulytė	
Rež. K. Glušajevas	14 d. 19 val., 15 d. 15 val. <i>Ilgonoje salėje</i> – „MINIA“. Idėjos aut., rež. ir dail. E. Rosema-rijn ir L. Andrea	
16 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – PREMJERA!	15 d. 19 val., 16 d. 15 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – D. Pinckney „DORIANAS“ (O. Wilde'o gyve-nimo ir kūrybos motyvais). Rež. ir scenogr. bei šviesų dail. R. Wilsonas (JAV)	
„AKIES ISTORIJA“ (pagal G. Bataille'o kū-rybą). Rež. J. Brazys, scenogr., kost. dail. K. Fiodorovaitė, muzika M. Mockaus, šviesų dail. K. Zajauskas. Vaidina D. Kulio-nytė, M. Sigliukas	16 d. 12 val. <i>Mažonoje scenoje</i> – „APIE ŽUVIS, AUSIS IR MAMĄ“. Rež. E. Kižaitė	
Vilniaus senasis teatras	Kauno valstybinis muzikinis teatras	
7 d. 10, 12 val., 8 d. 11, 15 val. – „PASAULIO MEDIS“. Idėjos aut., rež. ir choreogr. B. Banevičiūtė	7 d. 18 val. – P. Abrahamo „BALIUS SAVO-JOJE“. Dir. J. Janulevičius	
8 d. 18.30, 9 d. 17 val., 13 d. 18 val. <i>Šalčininkų kultūros centre</i> – Ė.-E. Schmitto „SMULKŪS VE-DYBINIAI NUSIKALTIMAI“. Rež. R. Banionis	8 d. 18 val. – M. Kunze ir S. Levay „ELISA-BETH“. Muzikos vad., dir. J. Janulevičius	
14 d. 11 val. <i>Šalčininkų kultūros centre</i> – D. Almondo „MANO TĖTIS – SKRAJŪNAS“. Rež. A. Sunklodaitė	9 d. 12 val. – O. Rodino „ALADINAS“. Muzi-kos vad. ir dir. O. Madaraš, dir. J. Geniušas	
16 d. 15 val. <i>Mažonoje salėje</i> – K.M. Kulinič „GERAS ORAS, JEI PER DAUG NEGALVOJI“. Rež. K.M. Kulinič	12 d. 19 val. – „Metų kauniečiai 2024“	
Vilniaus teatras „Lėlė“	13, 14 d. 18 val. – P. Stone'o, J. Styne, B. Mer-rillo „SUGAR. DŽIAZE TIK MERGINOS“. Muzikos vad. ir dir. J. Geniušas	
Didžioji salė	15 d. 18 val. – I. Kálmáno „SILVA“. Rež. R. Bunikytė, dir. V. Visockis	
8 d. 12 val. – „KAVOS MALŪNĖLIS“ (pagal K.I. Gałczyńskiio pasaką). Rež. E. Piotrowska (Lenkija)	Kauno kamerinis teatras	
9 d. 12 val. – „GULIVERIS NORI UŽAUGTI“. Rež. M. Mičiulytė	8 d. 16 val. – „KVĖPAVIMAS“ (pagal D. McMil-lan pjesę „Plaučiai“). Rež. A. Leonova	
15, 16 d. 12 val. – „PINOKIS“. Rež. Š. Datenis	9 d. 12 val. – „GALAKTIKOS“.	
Mažoji salė	Rež. J. Trimakaitė	
8 d. 14 val. – „GĖLIŲ ISTORIJS“ (pagal A. Saksės knygą „Pasakos apie gėles“).	13 d. 18 val. – I. Vyrypajevio „DREAMWORKS“.	
Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė	Rež. A. Jankevičius	
9 d. 14 val. – „ANGELIUKAS. ŽIRAFĄ. BA-TUKAS“. Rež. A. Sunklodaitė	14 d. 18 val. – T. Jansono „NACIONALINĖS DARŽOVĖS“. Rež. A. Dilytė	
13 d. 18.30 – A. Jarry „KARALIUS UBU“ (pa-gal A. Jarry pjesę). Rež. ir dail. N. Tranteris	15 d. 18 val. – M. Ravenhillo „BASEINAS. BE VANDENS“. Rež. J. Kuprevičius	
15 d. 14 val. – „O VIEŠPATIE, VILNIUS!“.	Kauno lėlių teatras	
Rež. A. Storpirštis	8 d. 12 val. – „PASAKŲ NAMAI“ (pagal L. Pet-kevičiūtės kūrinį). Aut. ir rež. R. Bartninkaitė	
16 d. 14 val. – „PELENĖ“. Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė	9 d. 12 val. – A. Žiurausko ir S. Bocullo „MOLINIS SAPNAS“. Rež. A. Žiurauskas	
„Menų spaustuvė“	11 d. 16 val. – „KUDLIUS IR MIŠKO BROLIAI“ (pagal J. Lukšos-Daumanto atsiminimus).	
7 d. 19 val. – „RADVILA DARIUS, VY-TAUTO“. Rež. K. Kaupinis („Operomanija“)	Rež. A. Sunklodaitė	
8 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – L. Tolstojaus „KREICERIO SONATA“. Insc. aut., rež.	15 d. 12, 14.30 val. – A. Lindgren „MAŽY-LIS IR KARLSONAS, KURIS GYVENA ANT STOGO“. Rež. A. Sunklodaitė	
V. Masalskis (Klaipėdos jaunimo teatras)		
12 d. 18.30 <i>Juodojoje salėje</i> – „JUODA – BALTA“. Rež. A. Giniotis („Atviras ratas“)		
12 d. 19 val. – „BEVEIK LAIMINGAS“ (pagal J. Kunčino romaną „Tūla“). Rež. J. Tertelis, vaidina R. Klezys		
13 d. 19 val. – koncertas „Nemigos grįžta“		
15 d. 15 val. – „NEOFICIALUS MINECRAFT SPEKTAKLIS“ (pagal T. Dirgėlos knygą „Žmonija prieš Pabaigos Drakonę“)		
15 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – P. Süskindo „KONTRABOSAS“. Rež. V. Masalskis (Klai-pėdos jaunimo teatras)		
Stalo teatras		
15 d. 15, 17 val. <i>Lietuvos teatro sąjungoje</i> – „VĖJŲ MOTĖ“. Rež. S. Degutytė		
16 d. 15 val. <i>Lietuvos teatro, muzikos ir kino mu-ziejuje</i> – „SIBIRO HAIKU“. Rež. S. Degutytė		
KAUNAS		
Nacionalinis Kauno dramos teatras		
7 d. 18 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – W. Shakespe-are'o „HAMLETAS“. Rež. V. Bareikis		
7 d. 19 val. <i>Ilgonoje salėje</i> – J. Tertelio ir A. Jevse-jevo „KAUNO PAVASARIS“ 72“. Rež. J. Tertelis		

Savaitės filmai

Bob Dylan: visiškai nežinomas **
Amerikiečių režisierius Jamesas Mangoldas garsėja restauratoriaus talentu: gali kurti įvairaus žanro filmus iš esmės nieko naujo nepasiūlydamas. Šįkart jis imasi muzikinės biografijos žanro ir Bobo Dylano legendos. Rezultatas – labai tradicinis, nuobodus biografinis filmas apie nepaprastą žmogų. Autoriams jis liko „visiškai nežinomas“, todėl pavadinimas šiuo atveju taiklus. Filmu „Bob Dylan: visiškai nežinomas“ džiaugsis nebent Timothée Chalamet, kurio charizma tempia visą pasakojimą, gerbėjai. („A Complete Unknown“, rež. James Mangold, JAV, 2024)

Emilija Perez ****
Pagarsėjęs meksikiečių kartelio bosas pasamdo advokatę kaip padėjėją ypatingoms paslaugoms teikti: slaptai transeksualus nusikaltėlis nori pasidaryti lyties keitimo operaciją, suvaidinti savo mirtį ir nuo tada nerūpestingai gyventi kaip moteris. Planas iš tiesų pavyksta. Tačiau smurtinė protagonistės praeitis nelieka nuošalyje nuo naujosios tapatybės. Keista istorija pasakojime įgauna daugybę melodramatiškų posūkių, bet išlieka tikroviška, įtraukdama kartelių smurtą, ir nenuklysta į pasakos sritį, pateikdama siužetą kaip miuziklą su daugybe dainų ir šokių intarpų. Formaliai įspūdingo filmo esmė – neįmanomybė išvengti savo likimo. („Emilia Pérez“, rež. Jacques Audiard, Prancūzija, Belgija, Meksika, 2024)

Kapitonas Amerika. Drąsus naujas pasaulis **
Po sėkmingos misijos Meksikoje JAV superkarys numeris vienas, kurio pareigas pirmą kartą perėmė afroamerikietis (Anthony Mackie), kartu su bendražygiu pakviečiamas į Baltuosius rūmus. Susitikimas su naujai išrinktu JAV prezidentu (Harrison Ford) pasirodo esąs gana konfliktiškas, nes prieš politiką įvykdomas išpuolis ir kyla tarptautinė krizė. Ketvirtasis „Kapitono Amerikos“ serijos filmas režisuotas rutiniškai kūrybingai, tačiau be išskirtinių vizualinių akcentų. Filme derinamas bauginamai tikroviškas scenarijus ir nepasitikėjimo savimi kamuojamo herojaus figūra. Tikriausiai tai reiškia perėjimą į kitą „Marvel“ kino visatos etapą. („Captain America: Brave New World“, rež. Julius Onah, JAV, 2025)

Konklava ****
Popiežiui mirus ne visai aiškiais aplinkybėmis, vienas iš kardinolų vadovauja pasirengimui išrinkti įpėdinį. Konklavos metu tarp kardinolų, suvažiavusių iš viso pasaulio, kyla ideologinių nesutarimų. Kova dėl valdžios pasižymi intrigomis ir apgaule. Trileris susieja siužetą su dabartinėmis diskusijomis apie Bažnyčios politiką. Operatoriaus darbas, muzika ir garso takelis sukuria nuolatinio nerimo atmosferą, kuri meistriškai derinama su lengvesnėmis akimirkomis. Daugiasluoksniai, puikiai suvaidinti personažai taip pat įtikina. Tai įtraukiantis filmas, kuriame pirmiausia kalbama apie žmogiškąsias bedugnes, o ne apie tikėjimo ar Bažnyčios klausimus. („Conclave“, rež. Edward Berger, D. Britanija, JAV, 2024)

Palydovė **
Jauna moteris ketina susipažinti su savo vaikinų draugais. Ji lydi jį į rusų milijardieriaus sodybą, kur kartu praleidžia savaitgalį. Tačiau ji nesuvokia, kad yra robotas, o draugai nežino, kad jos partneris siekia šeimininko pinigų. Filme derinami žanriniai komedijos, romantinių ir siaubo filmų šablonai sukuria gerai suvaidintą linksmą alegoriją apie mizoginiją ir prievartinius santykius. Tačiau filmas pernelyg susitelkęs į savo konstrukciją, kad iš tikrųjų atgytų. („Companion“, rež. Drew Hancock, JAV, 2025)

Rugsėjo penktoji ***
1972 m. rugsėjo 5 d. per Miuncheno olimpinės žaidynės palestiniečių teroristai užpuolė Izraelio komandos gyvenamąsias patalpas ir paėmė sportininkus įkaitais. Filme apie šį įvykį pasakojama iš JAV transliuotojo ABC sporto žurnalisto, kurie praneša apie pagrobimą, nes kitų reporterių įvykio vietoje nėra, perspektyvos. Rezultatas – intymus trileris apie išskirtinę žurnalistinę situaciją, kuriame taip pat keliama klausimai apie moralinę žiniasklaidos atsakomybę. Šiame kruopščiai surežisuotame filme televizijos dispečerinė paverčiama didelio emocinio krūvio erdve, o istorinis kontekstas pasakojamas prabėgomis. („September 5“, rež. Tim Fehlbaum, Vokietija, JAV, 2024)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė | **Redaktorės pavaduotoja** – Rūta Jakimavičienė
Dailė, fotografija – Marija Martinaitytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

PALIESIAUS
DVARAS

Gérard Lesne & Le Concert Universel: „Kvintescencija“

kontratenoras, Prancūzija | barokinis ansamblis, Šveicarija

03.22 | 18:00

Daugiau informacijos – paliesiausdvaras.lt
El. p. info@paliesiausdvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Medijų rėmimo fondas
Lietuvos kino centras
Vilniaus miesto savivaldybė

917713921646008

